



## MİMARİ ÖZELLİKLERİ FARKLI OKULLARDAKİ ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMENLERİN OKULLARININ BİNASI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ\*

Kürşat KARASOLAK<sup>a†</sup>; Mediha SARI<sup>b</sup>

<sup>a</sup> Mehmet Ali Yılmaz İlköğretim Okulu, Adana/Türkiye

<sup>b</sup> Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Adana/Türkiye

### ÖZET

Bu araştırmanın amacı Adana İli Merkez Seyhan ve Yüreğir ilçelerinde mimari özellikleri farklı olan resmi ilköğretim okullarındaki öğretmen ve öğrencilerin okullarının binalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Tarama modelinde gerçekleştirilen bu araştırmaya, mimari özellikleri bakımından iyi, orta ve alt düzeydeki üç okuldaki tüm öğretmenler ve 4.- 8. sınıflardan seçkisiz olarak belirlenen öğrenciler katılmıştır. Katılımcıların 287'si öğrenci ve 64'ü öğretmendir. Öğrencilerin 140'ı kız, 137'si erkek öğrenci iken, öğretmenlerin ise 34'ü kadın, 30'u erkektir. Araştırmada 15 öğretmen ve 30 öğrenciyle de görüşmeler yapılmıştır. Okul Binasına Atfedilen Metaforlar Anketi (OBAMA) ve görüşme formları kullanılarak toplanan veriler üzerinde içerik analizi yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, okulların genel görünümünün ve fiziki mekan uygunluğunun, eğitim-öğretim kalitesini etkilemede önemli bir faktör olduğu; mimari özellikleri iyi olan okullardaki katılımcıların okullarına karşı olumlu duygular geliştirdikleri, mimari özellikleri iyi olmayan okullardaki öğretmen ve öğrencilerin ise okullarına karşı olumsuz duygular geliştirdiği ortaya çıkmıştır. Mimari özellikleri iyi olan okullardaki katılımcılar yoğun olarak olumlu temalar altında; mimari özellikleri kötü okullardaki katılımcılar ise yoğun olarak olumsuz temalar altında metafor üretmişlerdir. Ayrıca, mimari özellikleri farklı üç okulda da mekanların işlevselliği bakımından önemli eksiklikler bulunmaktadır. Bu bulgular doğrultusunda, okulların öğrenci ve öğretmenler için huzurlu, güven verici, çalışma motivasyonunu artırıcı nitelikte olabilmesi için, okul binalarının daha yaşanılabilir mekânlar olarak düzenlenmesi için gereken önlemlerin alınması gerektiği söylenebilir.

**Anahtar Kelimeler:** *Metafor, Okul Binası, Okul Binalarına Atfedilen Metaforlar Anketi (OBAMA)*

### ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate the opinions of teachers and students in Seyhan and Yüreğir district of Adana Province, about their school buildings with different architectural features. All teachers from three schools, architecturally classified as good, middle and lower level, and students selected randomly from 4-8 grades participated in this survey study; 287 of the participants were students and 64 of them were teachers. Students sample consist of 140 girls and 137 boys, while 34 of the teachers were female and 30 of them were male. Interviews

\* Bu çalışma, Kürşat KARASOLAK'ın, Mediha Sarı danışmanlığında gerçekleştirdiği "Mimari Özellikleri Farklı İlköğretim Okullarındaki Öğrenci ve Öğretmenlerin Okullarının Bina ve Bahçeleri Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinin bir bölümüdür.

\*\* **Yazar** : kursatkarasolak@hotmail.com

are conducted with 15 teachers and 30 students. Content analysis is applied on the data collected through Metaphors Attributed to School Buildings Questionnaire (MASBQ). According to findings of the study it is revealed that general appearance of a school and the appropriateness of the physical place is an important factor affecting the quality of the education; and that participants in school buildings with good architectural features develop positive feelings about their schools whereas participants in school buildings with poor architectural features develop negative feelings about their schools. Participants in schools with good architectural features mostly produced metaphors under positive themes whereas participants in schools with poor architectural features produced metaphors under negative themes. On the other hand, in all these three schools with different architectural features there are many functional shortcomings in terms of suitability of the buildings. Along the line of these findings it can be argued that in order for the schools to be peaceful, trustworthy and to increase the motivation to study, actions should be taken to arrange schools as more livable places.

**Key Words:** *Metaphor, School Building, Metaphors Attributed to School Buildings Questionnaire (MASBQ)*

## GİRİŞ

Bilgi çağı olarak nitelendirilen 21. Yüzyılda toplumların nitelikli insan gücüne olan ihtiyaçları giderek artmaktadır. İnsan gücünün niteliği ancak nitelikli eğitim kurumları ile artırılabilir. Okul yapıları ve donanım yetersizliği eğitimin niteliğini olumsuz yönde etkileyen önemli faktörlerden biri olarak görülmektedir. Eğitim binalarının fiziksel ortam bakımından uygunluğu, öğrenme-öğretme sürecindeki etkililiği ve öğrenci tutum ve davranışlarının geliştirilmesi bakımından önemli bir etkiye sahiptir (Üstündağ, 1999, 101). Eğitim amaçları doğrultusunda düzenlenmiş bir fiziki çevrede eğitim gören çocuk, çeşitli etkilenme kanalları aracılığıyla bulunduğu ortamı daha iyi algılar ve güdülenme düzeyi artar (Akgül ve Yıldırım, 1995, 431). Bu anlamda, öğrencinin başarı düzeyini artırmak ve yeteneklerinden azami düzeyde yararlanmak bakımından ona fiziksel ve zihinsel yeteneklerini en iyi biçimde kullanabileceği güdüleyici eğitim ortamları oluşturmak gerekmektedir (Terzioğlu, 2005, 5). Uygun eğitim ortamları oluşturmak suretiyle kişide istenen davranış değişikliği ve öğrenmede gerekli etkiyi sağlamak mümkündür (Başar, 2001, 187). Eğitimciler kalıcı öğrenmenin, fiziksel, sosyal ve psikolojik yönlerden uygun, rahat ve çok fazla duyu organına hitap eden bir çevrede oluşabileceğini belirtmişlerdir (Alkan, 1992, 28).

Okuldaki eğitim öğretim gören öğrenciler ve diğer personel tarafından kullanılmak üzere tahsis edilmiş, okula ait eğitsel, yönetsel ve servis birimlerinin tamamını içine alan fiziki mekana okul binası denilmektedir (Küçükahmet, 1986). Okul binası eğitim-öğretim etkinliklerinden gereken yarar sağlanabilmesi için en temel faktörlerden biridir. Okul binalarında kullanıcıların gereksinimleri ve beklentileri doğrultusunda eğitim ortamları oluşturulmalı ve bu gereksinimlere cevap verecek fiziksel, eğitsel ve sosyal çevre düzenlemeleri geliştirilmelidir. Okul karşılıklı iletişime, tartışmaya, deneyimi paylaşmaya açık ve katılımcı bireylerin yetişmesine olanak tanıyan bir ortam yaratmalıdır. Çocuk psikolojisine uygun göze ve duyu sistemlerine zevk veren bir okul çevresi çocukların yadırgayacağı, onlara yabancı gelecek her türlü yapı düzeninden kaçınılmalıdır. Okul, bahçe, çok amaçlı salon, laboratuvar, yüzme havuzu ve spor sahası araç ve gereçleri gibi tesislerle birlikte düşünülmelidir. Okullar çağdaş eğitim- öğretim araç- gereçleriyle donatılmalı önceden elde bulunan araçlar ve donanımlar da verimli olarak kullanılmalıdır. Aynı zamanda okul binasında özel eğitime muhtaç çocuklar ile okul öncesi ve tüm yaş düzeyleri için ihtiyaçları doğrultusunda gerekli fiziki düzenlemeler (rampa, asansör, sıra, oyun bahçeleri, lavabo vb.) yapılmalıdır. Okul

binaları ve derslikler okulun eğitim-öğretim amaçlarına uygun olmalıdır. Büyük ilköğretim kurumlarının spor ve konferans salonları, kütüphaneleri, kantinleri olmalıdır. Az sayıda öğrencisi olan okullar için spor ve konferans salonları bir yerde yapılarak ortak kullanılabilir. Sınıflar yeterince aydınlatılabilir. Soğuk havalarda ısınmaya, sıcak havalarda serinlemeye uygun olmalıdır. Demircioğlu (1997) eğitim yapılarında yeşil ve mavi renkler ağırlıklı olmak üzere yer yer sıcak, canlı ve ilgi çekici renklerden yararlanmak gerektiğini belirtmiştir. Sınıf badanası da öğrencileri sıkımayacak mavi tonlarda yapılmalıdır. Okul binasındaki iletişimin kolaylaştırılması için uygun yerlere ses yükselticileri konulmalı, öte yandan ses yalıtımı için de çift cam uygulaması yapılmalıdır. Binaların koridorları, merdivenleri öğrenci dolaşımını kolaylaştıracak bir şekilde tasarlanmalıdır.

Okul eğitim-öğretim sürecinin büyük bölümünün geçtiği mekanlardır. Derslik düzeninin öğrenci başarısını olumlu yönde artıran bir unsur olduğuna dair araştırmalar vardır. Örneğin Şendur'un (1999) yapmış olduğu çalışmada, çeşitli uygulamalarla (minderli sıralar, halı ve yumuşatılmış bir ışıklandırma düzeni gibi) normal sınıflara oranla daha çekici hale getirilen bir sınıftaki öğrencilerin sınıf içi tartışmalara katılımının iki-üç kat arttığı gözlenmiştir. Bu gerekçeyle dersliklerin öğrencileri güdüleyici, estetik ve esnek olması gerekmektedir. Derslikler, laboratuvar, işlik, spor salonu gibi öğretim alanları, öğrencilerin değişik davranışları öğrenmesi için tasarlanmış öğretim birimleridir. Bu birimlerin şüphesiz kullanım amacına uygunluğu önemlidir. Örneğin bir fen laboratuvarı; yeterli araç, gereç ve malzemeye sahip olabilir ancak yeterli sayıda öğrenciyi alabilecek kapasitede ve belirlenen standartlara uygun değilse ders amaçlarının gerçekleşmesi söz konusu olamayacaktır. Bu nedenle okul binalarının ve öğretim birimlerinin eğitim amaçlarının gerçekleşmesini sağlayacak şekilde planlanması, yapılması ve kullanılması öğretimin niteliğini artırmada önemli paya sahiptir (Ünlü, 1998). Öğrenci başarısını olumlu yönde etkileyecek eğitsel mekanlar düzenlenirken bu mekanların uygun fiziki koşullara sahip olması, eğitim programlarının çeşitli çevresel faktörlerle desteklenmesi ve mimari mekanlarda karşılığını bulması gerekmektedir. Bu anlamda eğitim binaları, mevcut eğitim programlarının gerçekleştirilmesi dışında, çağdaş eğitimin gerektirdiği tüm özelliklere sahip mekanlar olarak planlanmalıdır (Özbulut, 1999, 24).

Türkiye'de okul binaları ve dersliklerin yetersizliği hemen her dönemde, eğitim sorunlarının tartışıldığı ortamlarda dile getirilen sorunlardan biri olagelmıştır. Okul binaları tasarımları, yıllarca bir öğretmen masası ve sıraya oturan öğrencilerin yer aldığı sınıf denem kutuların yan yana gelerek bir koridor etrafında kompartımanlar gibi dizilmesi şeklinde ele alınmıştır. Oysa eğitim ortamları mimarisıyla, biçimiyle ve geniş aktivite çeşitliliği ile öğrencileri araştırmaya, keşfetmeye, deneye, tecrübeye, birbirleriyle tartışmaya, oyun oynamaya, sosyalleşmeye, hayal güçlerini ve düşünme kabiliyetlerini geliştirmeye yönelik olmalı ve öğrencileri yeniliklere teşvik etmelidir (Sevimli, 1994). Ayrıca insanların kullanımına sunulacak mekanlar düzenlenirken, mekanı kullanacak insan psikolojisi ve gereksinimlerini dikkate almak gerekir (Sabuncuoğlu ve Tüz, 2001). Şimşek'e (1995) göre, okul binalarının etkili kullanımını gerektiren tek neden, bu binaların yapımında kullanılan kaynakların ekonomik olarak büyüklüğü ve önemliliği değildir. Okul binası; öğretmen, öğrenci, araç, gereç ve donanım gibi eğitimin diğer girdi kaynaklarını bir araya getiren, barındıran zorunlu mekanlar olarak, eğitim ortamının en klasik ve temel öğelerinden birisi olma özelliğini taşımaktadır.

Türkiye'de 1950'li yıllardan sonra yaşanan hızlı nüfus artışı ve kentlere göç nedeniyle büyük sorun haline gelen okul yapısı açığını çözüme kavuşturabilecek proje akışı sağlanamadığından diğer kamu yapılarında olduğu gibi okullarda da tip proje uygulamasına gidilmiştir. Gerek zaman kısıtlılığı gerekse finansman ve eleman yetersizliği bu sonucu doğurmuştur (Gür ve Zorlu, 2006). Tip proje; Eğitim binalarının gerçekleştirilmesinde kullanılmak üzere belirli verilere bağlı olarak hazırlanmış ve benzer organizasyonların tekrarına dayalı proje

uygulamalarıdır. Okulların planlanmasındaki hataları en aza indirmek ve yapımdan ekonomi sağlamak amacıyla tip proje uygulamaları halen sürmektedir (Terzioğlu, 2005, 71). Okul yapılarında tip proje uygulamasının okul yatırımlarının hızlanması, yapılacak olan yatırımlar için ön maliyet kolaylığı, standardizasyon olanağı sağlaması, mevcut kaynakların ülke çapında dengeli olarak değerlendirilebilmesi, sınırlı teknik kadrolarla maksimum proje hizmeti sağlanması ve proje giderlerinin en aza indirilmesi gibi avantajları olmakla birlikte, Gür ve Zorlu (2006, 63) bu projelerin dezavantajlarını şu şekilde sıralamaktadır: (1) Tip projeler söylendiği gibi ekonomik değillerdir. (2) Tip projeler sosyal ve eğitsel gelişmeleri öngörmedikleri için türlü işlevsel sorunlara neden olurlar. Bazı semtler için gereğinden küçük, bazı semtler için gereğinden büyük olurlar. (3) Tip projeler genellikle bahçe-derslik ilişkisi kopuk çok hatlı, hantal yapılardır. (4) Tip projeler fiziksel olarak estetik değillerdir ve bölgesel iklim farklarını görmezlikten gelerek yapıldıkları için türlü iklimsel sorunlara neden olurlar.

Son yıllarda bakanlık bünyesinde eğitim binalarıyla ilgili olarak bir takım çalışmalar yapılmıştır. Örneğin ilköğretim kurumlarının yapı ve işleyişinde önemli değişiklikleri beraberinde getiren zorunlu eğitim uygulamasına geçilmesinin ardından, MEB ilköğretimde fiziksel açıdan önemli değişiklikler öngören ve çağdaş eğitim ortamlarının gerçekleştirilmesini amaçlayan “Eğitimde Çağrı Yakalama 2000 Projesi” uygulamasının başlatmıştır (M.E.B 2001,1; TÜSİAD 1998, 36). Bu Proje ile belirlenen temel politikaların hayata geçirilmesinde eğitime ayrılan kaynakların daha etkin ve verimli kullanımının sağlanması zorunluluğu göz önünde tutulmuştur. Hazırlanan yeni projelerle yapımı gerçekleştirilen ilköğretim binalarının yanı sıra, 4306 sayılı yasadaki sonradan ortaokul bünyesindeki ortaokul binalarının bir kısmı ilköğretime bir kısmı ise lise bünyesine bağlanmış, bu binaların yeni sisteme uyarlanması ve kullanım sürekliliğinin sağlanması çalışmalarına da ağırlık verilmiştir. Gerçekten de Akar ve Sadık’ın (2003) yaptıkları çalışmada ortaya konulduğu gibi, 2000 yılı ve sonrası yıllarda eğitim öğretime başlanan ilköğretim okul binalarının fiziksel koşullarının 1998 yılı ve öncesinde eğitim-öğretime başlanan ilköğretim okul binalarından daha olumlu fiziksel özelliklere sahip oldukları belirlenmiştir.

Ancak bu çalışmalar, eğitimde okul binalarından kaynaklı olarak yaşanan sorunların çözümü için yeterli görünmemektedir. Günümüzde pek çok alanda birden fazla ihtisas sahibinin işbirliği gerekmektedir. Okul binaları bunların başında gelmektedir. Okul binalarının nitelikli bir şekilde inşa edilebilmesi ve kullanılabilmesi için mimarlar, mühendisler, eğitimciler ve çocuk gelişimcilerinin işbirliği yapması gerekmektedir. Okul binalarına işgörebilirlik kazandırmak ancak bu alan uzmanlarının birlikte çalışması ile olabilir (Küçükahmet, 1986). Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2005 yılında uygulamaya koyduğu ilköğretim programının amaçları, içeriği, vizyonu ve yaklaşımları dikkate alındığında çağdaş eğitim anlayışını yansıttığı söylenebilir. Ancak Tekbıyık ve Akdeniz’in (2008) de belirttiği gibi, öğretim programları ne kadar mükemmel hazırlanırsa hazırlansın, eğitim ortamlarında uygulanmadığı sürece hiçbir geçerliliği yoktur. Nitekim 2005 ilköğretim programı üzerinde yapılan araştırmaların çoğu, programın etkili bir şekilde uygulanabilmesi için gereken okul koşullarının yetersizliğine işaret etmektedir. Örneğin Çınar ve Tekfur’un (2006) yaptıkları çalışmada öğretmenler, yeni programın başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli altyapı ve olanakların yetersiz olduğunu düşünmektedirler. Bunun yanı sıra, Doğanay ve Sarı (2007) okul alt yapı olanakları artıyıkça oluşturmacı öğrenme anlayışının yansıtılma düzeyinin arttığını ortaya koyarken, Gülüm (2008), sınıf mevcutlarının uygun olmayışı ile araç-gereç ve tesislerinin yetersiz olmasının, beden eğitimi programının uygulanabilirliğini zorlaştıran etmenler olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ünal, Öztürk ve Gürdal’ın (1998) yaptığı çalışmada da ilköğretim okullarının okuma salonları, işlik alanları, spor tesisleri, laboratuvarlar, sınıf büyüklükleri-öğrenci sayısı oranı ve bahçe alanları açısından standartlara uygun bulunmamıştır. Araştırma bulguları elbette ilköğretimle sınırlı değildir. Örneğin Arslan-

Karaküçük (2008), incelediği okul öncesi eğitim kurumlarında da fiziksel/mekânsal koşulların belirlenmiş ölçütlere tam olarak uymadığını ortaya koymuştur.

Alanyazın taramalarında da görüldüğü gibi okullardaki altyapı ve olanakların yetersiz olması, uygulamada başarının önündeki önemli engellerden biri olarak görülmektedir. Eğitim etkinliklerinde kullanılacak materyalin sağlanamayacağı endişesi, bina ve dersliklerin fiziksel yapısının uygun olmaması, öğrencilerin oturma düzeni için masa ve sıraların uygun olmaması, sınıf mevcutlarının fazlalığı, okulların donanım yetersizliği dikkat çekilen konulardır. Bu sorunlar elbette Türkiye'ye özgü konular değildir. Benzer bulgular, yurt dışında yapılan araştırmalarda da sıklıkla ortaya konulmuştur. Örneğin bina koşullarının okul iklimi üzerindeki etkisini araştıran Kilpatrick (2003), bina koşullarının öğrenci ve öğretmen algıları üzerinde çok etkili olduğunu ortaya koymuştur. Okul tasarımı ile akademik başarı ilişkisini araştıran Yarbrough (2001) ise, okul binası tasarımının akademik başarıyı etkilediğini gözlemiştir. Hight'ın (1983) yaptığı çalışmada ise, yeni okullarla, eski olup modernize edilmiş okullardaki başarı düzeyinin eski okullardaki başarı düzeyinden yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Earthman (2002) da yaptığı çalışmalarla okul olanaklarının öğrenci başarısı ve öğretmen etkililiği üzerinde önemli etkileri olduğunu, bina olanakları iyi olan okullardaki öğretmen ve öğrencilerin çok daha iyi performans sergilediklerini ortaya koymuştur. Earthman'ın araştırmasına katılan öğretmenler, okuldaki fiziksel geliştirme çalışmalarının, öğretme ortamını da büyük ölçüde geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Benzer şekilde, Earthman, Cash ve Van Berkum (1996), Cash (1993) ve Chan (1996) da yaptıkları çalışmalarla okulun fiziksel koşullarının akademik başarı üzerindeki etkilerini açıkça ortaya koyan bulgulara ulaşmışlardır.

Görüldüğü gibi gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yapılan araştırma sonuçları eğitim programlarının amaçlarına ulaşmasında, bir başka deyişle öğrenci başarısının artmasında ve okula karşı olumlu tutumların oluşmasında okul binalarının önemli bir değişken olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, okul binaları üzerinde daha çok araştırma yapılması ve ilgililerin dikkatlerinin konuya daha çok çekilmesinin önemi açıktır. Okul tasarımının öğrenci başarısı üzerinde önemli etkileri olduğunu belirten Taner (2000) de yapılan reformların program değişikliği üzerinde yoğunlaştığını ancak programın uygulanacağı ve çoğu zaman oldukça yetersiz durumda olan fiziksel ortamlara çok az ilgi gösterildiğini belirtmektedir. Alanyazında da görülen bu ve buna benzer vurgulardan hareketle yapılması gereksinimi duyulan bu araştırmanın temel amacı, Adana ili merkez ilçelerinden Seyhan ve Yüreğir'deki mimari özellikleri farklı olan resmi ilköğretim okullarındaki öğretmen ve öğrencilerin okullarının binalarına ilişkin görüşlerinin ayrıntılı olarak incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Mimari özellikleri farklı olan resmi ilköğretim okullarındaki öğretmen ve öğrencilerin, okullarının binaları hakkında ürettikleri metaforlar ve bu metaforların gerekçeleri nelerdir?
- Mimari özellikleri farklı olan resmi ilköğretim okullarındaki öğretmen ve öğrencilerin okullarının binaları hakkındaki görüşleri nelerdir?

## YÖNTEM

### Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, öğretmen ve öğrencilerin okullarının binasına ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla gerçekleştirilen tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmada nicel ve nitel yöntemler kullanılarak bir yandan anket uygulanıp geniş bir gruptan veri toplanmaya çalışılmış; öte yandan öğretmen ve öğrencilerle görüşmeler yapılarak buldukları okulun binası hakkındaki duygu ve düşünceleri incelenmeye çalışılmıştır.

### **Evren ve Örneklem**

Araştırmanın evreni, 2008-2009 eğitim- öğretim yılında, Adana ili merkez ilçelerindeki resmi ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenler ile bu okullardaki 4.- 8. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmada nicel ve nitel veriler için iki ayrı örneklem oluşturulmuştur. Nicel verileri toplamak amacıyla oluşturulan örneklemin seçimi için öncelikle Adana il Milli Eğitim müdürlüğüne bağlı ilgililerden bilgiler alınarak farklı mimari özelliklere sahip ilköğretim okulları belirlenmeye çalışılmış, bu doğrultuda mimari özellikleri bakımından iyi, orta ve alt düzeydeki okullar belirlenmiştir. Daha sonra bu okullar arasından kolay ulaşılabilirlik durumu ile yönetici, öğretmen ve öğrencilerin araştırmaya katılmaya gönüllüğü dikkate alınarak üç okul seçilmiştir. Ardından bu üç okuldaki tüm öğretmenlere ve 4.- 8. sınıflardan seçkisiz olarak belirlenen birer şubedeki öğrencilere Okul Binalarına Atfedilen Metaforlar Anketi (OBAMA) uygulanmıştır. Bu bağlamda araştırmanın örnekleminde 439 öğrenci ve 96 öğretmen yer almıştır. Ancak verilerin analizi sürecinde katılımcılardan bazılarının ilgili soruyu boş bıraktıkları, bazılarının da geçerli metaforlar üretmedikleri görülmüştür. Bu nedenle metafor analizi 287 öğrenci ve 64 öğretmenin anketleri üzerinden yapılmıştır. Buna göre analizlere dahil edilen 137'si erkek, 140'ı kız olan 287 öğrencinin 95'i DDMÖSİO, 102'si ODMÖSİO, 90'ı da YDMÖSİO'de öğrenim görmektedir ve 54'ü dördüncü, 61'i beşinci, 54'ü altıncı, 57'si yedinci ve 61'i de sekizinci sınıf öğrencisidir. Örnekleme yer alan öğretmenlerin ise 34'ü kadın, 30'u erkektir ve 40'ı sınıf öğretmeni, 24'ü de branş öğretmenidir.

Araştırmada ayrıca, OBAMA'nın uygulandığı üç okuldan beşer öğretmen ile 4.-8. sınıf düzeyinde ikiyeşer olmak üzere her okuldan onar öğrenci olmak üzere toplam 15 öğretmen ve 30 öğrenciyle görüşmeler yapılmıştır.

Aşağıda araştırmanın yürütüldüğü farklı mimari özelliklere sahip üç okulun özellikleri sunulmuştur.

### **Düşük düzeyde mimari özelliklere sahip ilköğretim okulu (DDMÖSİO)**

**Okul Binasının Genel Durumu:** İkişer üç, biri dört katlı üç binadan oluşmaktadır. 30 derslik, bir bilgisayar odası, bir rehber öğretmen odası mevcuttur. Öğrenci sayısı 4335, öğretmen sayısı 84'tür. Engelliler için tasarlanan herhangi bir bölüm bulunmamaktadır.

**Sınıfların Donatımı:** Televizyon, VCD, projeksiyon makinesi vb. bulunmamaktadır. Ortalama öğrenci sayısı 65'tir. Bir pano vardır. Her sınıfta klima yoktur Olanların bir bölümü çalışmamaktadır. Askılıklar yoktur. Sıralarda üç ya da dört öğrenci oturmaktadır. Ortalama büyüklüğü 60m<sup>2</sup>dir.

**Koridorları ve Panoları:** Genişliği 2m. uzunluğu 15m.dir. Koridorların bazı bölümlerinde pano bulunmaktayken, bazılarında ise pano yoktur.

**Merdivenleri:** Genişliği 1.5m.dir. Tutamakları yoktur.

**Öğretmenler Odası:** 75m<sup>2</sup> büyüklüğündedir. İki divan ve 10 sandalye bulunmaktadır. Her öğretmen için oturacak yer ve dolap yoktur. Bilgisayar ve yazıcı yoktur. Klima çoğu zaman çalışmamaktadır.

**Binanın Rengi:** Koyu kahverengi ve koyu mavi renkler hakimdir.

**Tuvaletleri:** Binada toplam ikisi kız, biri erkek öğrenciler için olmak üzere üç tuvalet bulunmaktadır. Lavaboların çoğu kırık ve aynalar yoktur. Sabun bulunmamaktadır. Her 600

erkek öğrenciye bir pisuar, 700 öğrenciye bir lavabo düşmektedir. Günde bir defa temizlenmektedir. Tüm okulun temizliğini iki kişi tarafından yapılmaktadır.

### **Orta düzeyde mimari özelliklere sahip ilköğretim okulu (ODMÖSİO)**

**Okul Binasının Genel Durumu:** İki de üç katlı olan iki binadan oluşmaktadır. 22 derslik, bir bilgisayar odası, bir rehber öğretmen odası, iki uygulama sınıfı bulunmaktadır. Küçük bir gösteri salonu var. Öğrenci sayısı 2100, öğretmen sayısı 49'dur. Engelliler için tasarlanan herhangi bir bölüm bulunmamaktadır.

**Sınıfların Donatımı:** Televizyon, VCD, projeksiyon makinesi vb. bulunmaktadır. Ortalama öğrenci sayısı 30'dur. Üç tane pano bulunmaktadır. Her sınıfta klima vardır. Askılıklar vardır. Sıralarda iki öğrenci oturmaktadır. Ortalama büyüklüğü 70m<sup>2</sup> dir.

**Koridorları ve Panoları:** Genişliği 3m, uzunluğu 20m'dir. Koridorların önemli bölümünde panolar bulunmaktadır.

**Merdivenleri:** Genişliği 1.5m'dir. Tutamaklar bazı bölümlerde bulunmaktadır.

**Öğretmenler Odası:** 70m<sup>2</sup> büyüklüğündedir. Oturma grubu bulunmaktadır. Toplam öğretmen sayısı 41'dir. Her öğretmen için oturacak yer ve dolap yoktur. Bilgisayar ve yazıcı vardır. Klima bulunmaktadır.

**Binanın Rengi:** Açık sarı ve pastel yeşili renkler hakimdir.

**Tuwaletleri:** Binalarda dördü kız, dördü erkek öğrenciler için olmak üzere toplam sekiz tuvalet bulunmaktadır. Lavaboların çoğu sağlamdır ama sabun yoktur. Aynalar temiz değildir. Her 55 erkek öğrenciye bir pisuar, her 100 öğrenciye bir lavabo düşmektedir. Günde üç defa temizlenmektedir.

### **Yüksek düzeyde mimari özelliklere sahip ilköğretim okulu (YDMÖSİO)**

**Okul Binasının Genel Durumu:** Üçü de iki katlı olan üç binadan oluşmuştur. 20 derslik, bir bilgisayar odası, bir rehber öğretmen odası, dört uygulama sınıfı, bir gösteri salonu bulunmaktadır. Öğrenci sayısı 1100, öğretmen sayısı 56'dır. Engelliler için tasarlanan herhangi bir bölüm bulunmamaktadır.

**Sınıfların Donatımı:** Televizyon, VCD, projeksiyon makinesi vb. bulunmaktadır. Ortalama öğrenci sayısı 30'dur. Duvarlar baştan başa panolarla kaplıdır. Her sınıfta klima ve askılıklar vardır. Sıralarda iki öğrenci oturmaktadır. Ortalama büyüklüğü 75m<sup>2</sup>dir. Her öğrenci için dolap bulunmaktadır.

**Koridorları ve Panoları:** Genişliği 3m, uzunluğu 20m'dir. Koridorların her tarafında panolar bulunmaktadır.

**Merdivenleri:** Genişliği 1.5m'dir. Hepsinde tutamaklar vardır.

**Öğretmenler Odası:** 70m<sup>2</sup> büyüklüğündedir. Oturma grubu bulunmaktadır. Toplam öğretmen sayısı 56'dır. Her öğretmen için oturacak yer ve dolap vardır. Bilgisayar, yazıcı ve klima bulunmaktadır.

**Binanın Rengi:** Yeşil, beyaz ve gri renkler hakimdir.

**Tuvaletleri:** Binalarda beş kız, dört erkek öğrenci tuvaleti bulunmaktadır. Lavaboların çoğu sağlamdır ve sabun vardır. Aynalar temizdir. Her 30 erkek öğrenciye bir pisuar, her 80 öğrenciye bir lavabo düşmektedir. Temizlik şirketi elemanlarınca her teneffüs temizlenmektedir.

### **Veri Toplama Araçları**

*Okul Binasına Atfedilen Metaforlar Anketi (OBAMA):* OBAMA, araştırmacılar tarafından, öğretmen ve öğrenciler için paralel iki ayrı form halinde geliştirilmiştir. Anketin başında katılımcıların kişisel bilgilerine yönelik sorulara yer verilmiş, ardından okul binasına atfedilen metaforları belirlemeye yönelik açık uçlu bir soruya yer verilmiştir. İki boyutlu olarak düzenlenen bu sorunun birinci boyutunda okulun binasına yönelik bir metafor geliştirmeleri, ikinci bölümde ise kullandıkları bu metaforun nedenini açıklamaları istenmiştir. Böylece okul binalarına yükledikleri anlamlar daha ayrıntılı bir şekilde ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. OBAMA'da yer alan soru aşağıda verilmiştir.

*Okulumun binası.....gibidir.*

*Çünkü,,,*

**Öğretmen ve Öğrenci Görüşme Formu:** Araştırmada anketin yanı sıra öğretmen ve öğrencilerle görüşmeler yapılarak, okul binası hakkındaki düşünceleri ayrıntılı olarak irdelenmeye çalışılmıştır. Bu görüşmelerde öğretmen ve öğrenciler için birbirine paralel olacak şekilde hazırlanan yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Görüşme formunda öğretmen ve öğrencilerin okul binalarının tüm bölümleriyle ilgili (mimari özellikler, merdivenler, koridorlar, panolar, derslikler, tuvaletler, kütüphane, spor salonu, öğretmenler odası, kullanılan renkler, vb.) duygu ve düşüncelerini belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Bunların yanı sıra, görüşme formunda öğretmen ve öğrencilere hâlihazırdaki yapısıyla okul binalarının kendilerinde yarattığı duyguları ve okul binalarının nasıl olmasını istediklerini açıklamalarına yönelik birer soru da yer almaktadır. Yaklaşık 30 – 45 dakika süren görüşmelerde verilen yanıtlar, öğretmenlerin cihaz kullanımını istememeleri nedeniyle, araştırmacı tarafından not edilmiştir.

### **Verilerin Çözümlemesi**

Veriler üzerinde içerik analizleri yapılmıştır. OBAMA ile elde edilen verilerin analizi sürecinde öncelikle katılımcılar tarafından üretilen bütün metaforlar bir ön incelemeye tabi tutularak okul binasına yönelik geçerli metafor içermeyen veya metafor belirtilip de gerekçesi açıklanmayan yanıtlar ayıklanmıştır. Buna göre DDMÖSİÖ'de 44, ODMÖSİÖ'de 83 ve YDMÖSİÖ'de 48 olmak üzere, toplam 175 anketteki yanıtlar dikkate alınmamıştır. Uygun olmayan metaforların ayıklanmasından sonra, analiz edilen yanıtlar üzerinde yapılan inceleme sonucunda okul binaları için toplam 113 geçerli metafor elde edilmiştir. Ayrıca bazı metaforlar sunum kolaylığı açısından, katılımcıların belirttiği gerekçeler dikkate alınarak bir araya getirilip birleştirilmiştir. Örneğin, ayakta duran enkaz, terk edilmiş bina, bakımsız ev gibi ifadeler *virane* metaforu altında toplanmıştır. Bu çalışma sonucunda da ortak 40 metafor elde edilmiştir. Ardından tüm metaforlar ve gerekçeleri incelenerek, ortak özellikleri belirlenmiş ve bunları temsil edebileceği düşünülen temalar geliştirilmiştir. Bu çalışmayla dört olumlu, üç olumsuz olmak üzere toplam yedi kavramsal kategori oluşturulmuştur. Son olarak, belirlenen temalar altında toplanan metaforların üç okul için frekans ve yüzde dağılımları hesaplanmıştır.

Araştırmada geçerlik ve güvenilirliği arttırmak için birden çok kaynak ve veri toplama yolu kullanma, toplanan verileri betimsel bir yaklaşımla, herhangi bir yoruma yer vermeden doğrudan sunma, bir başka araştırmacıdan yardım alma ve ulaşılan sonuçları teyit etme (iki



kodlayıcı arasındaki uyuşma oranı .85 olarak hesaplanmıştır) ve araştırmanın gerçekleştirildiği durumun ve katılımcıların ayrıntılı bir şekilde tanımlanması yollarına başvurulmuştur.

## BULGULAR

### Öğretmen ve Öğrencilerin Okullarının Binalarına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlara İlişkin Bulgular

Okul binası ile ilgili geçerli metafor üreten ve anketleri analiz edilen 287 öğrenci ve 64 öğretmenin geliştirdiği metaforlar, “Temiz ve düzenli bir yer olarak okul binası”, “Mutluluk veren bir yer olarak okul binası”, “Mimari açıdan güzel bir yer olarak okul binası”, “Eğitim-öğretim yapılan bir yer olarak okul binası”, “Kirli ve bakımsız bir yer olarak okul binası”, “Can sıkıcı bir yer olarak okul binası” ve “Mimari açıdan kötü bir yer olarak okul binası” şeklinde yedi tema altında toplanmıştır. Bu temaların üç okul için, öğretmen ve öğrenciler bazında frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1’de sunulmuştur.

**Tablo 1. Öğretmen ve Öğrencilerin Okul Binasına İlişkin Geliştirdikleri Metaforlarda Belirlenen Temaların Okullara Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı**

TEMA	Katılımcı	DDMÖSİÖ*		ODMÖSİÖ**		YDMÖSİÖ***	
		f	%	f	%	f	%
Temiz ve düzenli bir yer olarak okul binası	Öğretmen	-	-	-	-	8	40
	Öğrenci	19	19.58	41	50.61	52	47.7
Mutluluk veren bir yer olarak okul binası	Öğretmen	-	-	2	18.18	2	10
	Öğrenci	7	7.21	5	6.17	11	10.09
Mimari açıdan güzel bir yer olarak okul binası	Öğretmen	-	-	2	18.18	2	10
	Öğrenci	7	7.21	8	9.87	9	8.25
Eğitim-öğretim yapılan bir yer olarak okul binası	Öğretmen	1	3.03	1	9.09	2	10
	Öğrenci	2	2.06	5	6.17	19	17.43
Kirli ve bakımsız bir yer olarak okul binası	Öğretmen	13	39.39	-	-	-	-
	Öğrenci	36	37.11	11	13.58	2	1.83
Can sıkıcı bir yer olarak okul binası	Öğretmen	15	45.45	-	-	5	25
	Öğrenci	25	25.77	10	12.34	16	14.67
Mimari açıdan kötü bir yer olarak okul binası	Öğretmen	4	12.12	6	54.54	1	5
	Öğrenci	1	1.03	1	1.23	-	-
<b>TOPLAM</b>	Öğretmen	33	100	11	100	20	100
	Öğrenci	97	100	81	100	109	100

\*DDMÖSİÖ: Düşük düzey mimari özelliklere sahip ilköğretim okulu

\*\*ODMÖSİÖ: Orta düzey mimari özelliklere sahip ilköğretim okulu

\*\*\*YDMÖSİÖ: Yüksek düzey mimari özelliklere sahip ilköğretim okulu

Tablo 1’de görüldüğü gibi, “Temiz ve düzenli bir yer olarak okul binası” teması altında DDMÖSİÖ’den 19 öğrenci (%19.58); ODMÖSİÖ’den 41 öğrenci (%50.61); YDMÖSİÖ’den ise 52 öğrenci (%47.7) ve sekiz öğretmen (%40) metafor üretmişlerdir. “Mutluluk veren bir yer olarak okul binası” teması altında DDMÖSİÖ’den yedi öğrenci (%7.2); ODMÖSİÖ’den beş öğrenci (%6.17) ile iki öğretmen (%18.18); YDMÖSİÖ’den ise 11 öğrenci (%10.09) ile iki öğretmen (%10) metafor üretmiştir. “Mimari açıdan güzel bir yer olarak okul binası” teması altında DDMÖSİÖ’den yedi öğrenci (%7.2); ODMÖSİÖ’den sekiz öğrenci (%9.87) ile iki öğretmen (%18.18); YDMÖSİÖ’den ise dokuz öğrenci (%8.25) ve iki öğretmen (%10) metafor üretmişlerdir. “Eğitim-öğretim yapılan bir yer olarak okul binası” teması altında DDMÖSİÖ’den iki öğrenci (%2.06) ile bir öğretmen (%3.03); ODMÖSİÖ’den beş öğrenci

(%6.17) ile bir öğretmen (%9.09); YDMÖSİÖ'den 19 öğrenci (%17.43) ile iki öğretmen (%10) metafor üretmişlerdir. “Kirlili ve bakımsız bir yer olarak okul binası” teması altında DDMÖSİÖ'den 36 öğrenci (%37.11) ile 13 öğretmen (%39.39), ODMÖSİÖ'den 11 öğrenci (%13.58), YDMÖSİÖ'den iki öğrenci (%1.83) metafor üretmişlerdir. “Can sıkıcı bir yer olarak okul binası” teması altında DDMÖSİÖ'den 25 öğrenci (%25.77), 15 öğretmen (%45.45); ODMÖSİÖ'den 10 öğrenci (%12.34); YDMÖSİÖ'den ise 16 öğrenci (%14.67) ve beş öğretmen (%25) metafor üretmiştir. “Mimari açıdan kötü bir yer olarak okul binası” teması altında DDMÖSİÖ'den bir öğrenci (%1.03) ile dört öğretmen (%12.12), ODMÖSİÖ'den bir öğrenci (%1.23) ile altı öğretmen (%54.54), YDMÖSİÖ'den bir öğretmen (%5) metafor üretmiştir.

Öğretmen ve öğrencilerin okul binalarına yönelik geliştirdikleri metaforlar belirlendikten ve bunlar temalar altında toplandıktan sonra, her bir temada yer alan metaforların dağılımı ve bu metaforlar için üç okuldaki öğretmen ve öğrencilerin belirttikleri gerekçeler ayrı ayrı incelenmiştir. Tablo 2'de geliştirilen metaforların temalara ve okullara göre dağılımı gösterilmiştir.

Aşağıda Tablo 2'de gösterilen metafor dağılımlarının yanı sıra öğretmen ve öğrencilerin bu metaforların gerekçesi olarak yaptıkları açıklamalardan ulaşılan bulgular sunulmuştur.

#### **Temiz ve Düzenli Bir Yer Olarak Okul Binası**

Tablo 2'de görüldüğü gibi, DDMÖSİÖ'de “Temiz ve düzenli bir yer olarak okul binası” teması altında 19 öğrencinin sadece *ev* metaforunu ürettikleri, bu okuldaki öğretmenlerin ise bu tema altında metafor üretmedikleri görülmüştür. Öğrenciler *ev* metaforu için “*Evim gibi temiz, rahat ve huzurlu olduğu için*” ve “*Evim gibi sıcak olduğu için*” gerekçelerini kullanmışlardır. ODMÖSİÖ'de bu tema altında 37 öğrenci ile bir öğretmenin *ev* metaforunu ürettiği, dört öğrencinin ise *şirket* metaforunu ürettiği görülmüştür. Öğrenciler *ev* metaforu için “*Kendi evim gibi güzel olduğundan*”, “*Anne babamın yanında gibi hissettiğimden*”, “*Temiz ve düzenli olduğundan*” gerekçelerini, öğretmenler ise “*Mutlu bir yuvada eğitim yaptığım için*” gerekçelerini kullanmışlardır. Öğrenciler *şirket* metaforunun gerekçesini “*Temiz düzenli ve sağlıklı bir yer olduğundan*” ifadesiyle açıklamışlardır. YDMÖSİÖ'de ise bu tema altında yedi öğretmen ile 50 öğrenci *ev* metaforunu, bir öğretmen ile iki öğrenci *çiçek* metaforunu üretmişlerdir. Öğretmenler *ev* metaforu için “*Temiz ve düzenli olduğu için*” ve “*Kendimi rahat ve huzurlu hissettiğim için*” gerekçelerini, öğrenciler ise “*Düzenli rahatlatan temiz bir yer olduğu için*”, “*Düzen ve sevgi olduğu için*” ve “*Her şey olumlu ve temiz olduğu için.*” gerekçelerini kullanmışlardır. Öğretmenler *çiçek* metaforu için “*Temizliği ve düzeni ile örnek olduğu için*” gerekçesini, öğrenciler ise “*Her taraf boyalı ve temiz olduğu için*” ve “*Her taraf temiz olduğu için*” gerekçelerini kullanmışlardır.

#### **Mutluluk Veren Bir Yer Olarak Okul Binası**

Bu tema altında DDMÖSİÖ'deki öğrencilerden dördü *cennet*, ikisi *eğlence yeri* ve biri *içi sevgi dolu arsa* metaforunu üretirken, öğretmenler bu tema altında metafor üretmemişlerdir. Öğrenciler *cennet* metaforunu “*Cennet kadar güzel ve temiz olduğu için*” ve “*Her şeyi orda öğrendiğimiz için*” gerekçeleriyle, *eğlence yeri* metaforunu “*Gülüp, eğlendiğimiz bir yer olduğu için*” gerekçesiyle, *içi sevgi dolu bir yer* metaforunu ise “*Dışarıdan bakıldığına bir bina gibidir, ama içine girince güzel olduğu için*” gerekçeleriyle açıklamışlardır. ODMÖSİÖ'de bu tema altında üretilen tek metafor *Yuva*'dır ve iki öğretmen, beş öğrenci tarafından kullanılmıştır. Öğrenciler bu metaforu kullanmalarını “*Sevgi ve saygı olduğu için*” ve “*Sıcak ve neşe dolu bir yer olduğu için.*” gerekçeleriyle açıklamışlardır. YDMÖSİÖ'de ise iki öğretmen

ile dört öğrenci *cennet* metaforunu, dört öğrenci *lunapark* metaforunu, iki öğrenci *heyecan kutusu* metaforunu ve bir öğrenci de *otel* metaforunu üretmişlerdir. Öğretmenler *cennet* metaforunun gerekçesini “*Mutlu ve rahat hissettiğimiz için*” ifadesiyle, öğrenciler ise “*Temiz, güzel ve mutluluk verdiği için*” ifadesiyle açıklamışlardır. Öğrenciler *lunapark* metaforunun gerekçesini “*Mutluluk ve sevinç veren bir yer olduğu için*” ifadesiyle, *heyecan kutusu* metaforunun gerekçesini “*Girince güzel bir heyecan kapladığı için.*”, “*Her tarafı keşfetmek hissi uyandırdığından*” ifadeleriyle ve *otel* metaforunun gerekçesini ise “*Keyifli, donanımlı bir yer olduğu için*” ifadesiyle açıklamışlardır.

**Tablo 2. Öğretmen ve Öğrencilerin Okul Binasına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Temalara ve Okullara Göre Dağılımı**

Tema	DDMÖSİO*		ODMÖSİO**		YDMÖSİO***	
	Öğretmen	Öğrenci	Öğretmen	Öğrenci	Öğretmen	Öğrenci
Temiz ve Düzenli Bir Yer Olarak Okul Binası	-	Ev (f:19)	Ev (f:1)	Ev (f:37), Şirket (f:4)	Ev (f:7), Çiçek (f:1)	Ev (f:50), Çiçek (f:2)
Mutluluk Veren Bir Yer Olarak Okul Binası	-	Cennet (f:4), Eğlence yeri (f:2), İçi sevgi dolu arsa (f:1)	Yuva (f:2)	Yuva (f:5)	Cennet (f:2)	Cennet (f:4), Lunapark (f:4), Heyecan kutusu (f:2), Otel (f:1)
Mimari Açından Güzel Bir Yer Olarak Okul Binası	-	Saray (f:5), Polis okulu (f:1), Çiçek (f:1)	Kırmızı çam ağacı (f:1), Kalıbı güzel elbise (f:1)	Kırmızı çam ağacı (f:3), Kalıbı güzel elbise (f:3), TOKİ (f:2)	Tarihi eser (f:1), Özel okul (f:1)	Tarihi eser (f:5), Özel okul (4)
Eğitim-Öğretim Yapılan Bir Yer Olarak Okul Binası	Bilgi yuvası (f:1)	Bilgi yuvası (f:2)	Toprak (f:1)	Bilgi yuvası (f:3), Toprak (f:2)	Bilgi yuvası (f:2)	Bilgi yuvası (f:15), Ağaç (f:2), Aynı bir şehir (f:1), Kuş (f:1)
Kirli Ve Bakımsız Bir Yer Olarak Okul Binası	Harabe (f:8), Çöplük (f:1), Müze (f:2), Bakımsız site (f:2)	Harabe (f:15), Çöplük (f:10), Müze (f:4), Bakımsız site (f:7)	-	Harabe (f:7), Çöplük (f:4)	-	Harabe (f:1), Çöplük (f:1)
Can Sıkıcı Bir Yer Olarak Okul Binası	Hapishane (f:12), Mücadele merkezi (f:1), Arı kovanı (1), Labirent (f:1)	Hapishane (f:23), Mücadele merkezi (f:1), Arı kovanı (f:1)	-	Hapishane (f:7), Karpuz (f:3)	Hapishane (f:2), Düzensiz trafik (f:1), Mahalle (f:2)	Hapishane (f:13), Düzensiz trafik (f:3)
Mimari Açından Kötü Bir Yer Olarak Okul Binası	Lego oyuncak (f:4), İşyeri (f:1)	Lego oyuncak (f:1)	Buzdolabı (f:5), İşyeri (f:1)	Buzdolabı (f:1)	Buzdolabı (f:1)	-

\*DDMÖSİO: Düşük düzey mimari özelliklere sahip ilköğretim okulu

\*\*ODMÖSİO: Orta düzey mimari özelliklere sahip ilköğretim okulu

\*\*\*YDMÖSİO: Yüksek düzey mimari özelliklere sahip ilköğretim okulu

### Mimari Açından Güzel Bir Yer Olarak Okul Binası

Bu tema altında DDMÖSİÖ’de beş öğrenci *saray*, bir öğrenci polis okulu ve yine bir öğrenci de *çiçek* metaforunu üretmişlerdir. Öğretmenler bu tema altında metafor üretmemişlerdir. Öğrenciler *saray* metaforunu “*Çok katlı, çok güzel ve büyük olduğu için*”, “*Geniş ve her şeyi olduğu için*” gerekçeleriyle; *polis okulu* metaforunu “*Büyük, sıcak ve geniş olduğu için*” gerekçesiyle ve *çiçek* metaforunu “*Okulumuz çok güzel olduğu için*” gerekçesiyle açıklamışlardır. ODMÖSİÖ’de bir öğretmen ve üç öğrenci *kırmızı çam ağacı* metaforunu, üç öğrenci ile bir öğretmen *kalıbı güzel elbise* metaforunu üretirken iki öğrenci de *TOKİ* metaforunu üretmişlerdir. Öğretmenler *kırmızı çam ağacı* metaforunun gerekçesini “*Geniş heybetli bir yapısı olduğu için*” gerekçesiyle, öğrenciler ise “*Çamın gövdesi gibi büyük ve geniş olduğu için*” gerekçesiyle açıklamışlardır. Öğrenciler *kalıbı güzel elbise* metaforunu “*Gayet güzel bir şekli olduğu için*” ve “*Renkli ve çok güzel yapıldığı için*” gerekçesiyle açıklamışlardır. *TOKİ* metaforunun gerekçesini ise öğrenciler “*Geniş ve güzel oldukları için*” gerekçesiyle açıklamışlardır. YDMÖSİÖ’de ise, “Mimari açıdan güzel bir yer olarak okul binası” teması altında bir öğretmen ile beş öğrenci *tarihi eser* metaforunu, bir öğretmen ile dört öğrenci de *özel okul* metaforunu üretmişlerdir. Öğretmenler *tarihi eser* metaforunu “*Görkemli güzel bir görüntüsü olduğu için*”, öğrenciler ise “*Güzel yapılmış olduğu için*” gerekçeleriyle açıklamışlardır. Öğretmenler *özel okul* metaforunu “*Büyük ve geniş olduğu için*” gerekçesiyle, öğrenciler ise “*Bakımlı güzel görünümlü olduğu için*” ve “*Çocukların dünyasına göre yapılmış olduğu için*” gerekçeleriyle açıklamışlardır.

### Eğitim-Öğretim Yapılan Bir Yer Olarak Okul Binası

Bu tema altında DDMÖSİÖ’de bir öğretmen ile iki öğrenci *bilgi yuvası* metaforlarını üretmişlerdir. Öğretmenler *bilgi yuvası* metaforunu “*Farklı binlerce çocuğa eğitim verdiği için*”, öğrenciler ise “*Bize bilgi aşılayan bir yer olduğu için*” gerekçesiyle açıklamışlardır. ODMÖSİÖ’de üç öğrenci *bilgi yuvası* metaforunu, bir öğretmen ile iki öğrenci *toprak* metaforunu üretmişlerdir. Öğretmenlerden hiçbirisi *bilgi yuvası* metaforunu kullanmamıştır. Öğrenciler *bilgi yuvası* metaforunu “*Bilgiler uçtuğu ve öğrenildiği için*”, “*Güzel şeyler öğrendiğimiz için*” ve “*Eğitime dair güzellikler ve malzemeler olduğu için*” gerekçeleriyle açıklamışlardır. *Toprak* metaforunu öğretmenler “*Eğitime duyulan gereksinimi karşıladığı için*”, öğrenciler “*Çiçekte topraktan büyüüp yükseldiği için*” ve “*Bizi yetiştiren ve ayakta tutan yer olduğu için*” gerekçeleriyle açıklamışlardır. YDMÖSİÖ’de ise iki öğretmen ile 15 öğrenci *bilgi yuvası* metaforunu, iki öğrenci *ağaç*, bir öğrenci *ayrı bir şehir* ve yine bir öğrenci de *kuş* metaforunu üretmişlerdir. *Bilgi yuvası* metaforunu öğretmenler “*Eğitim yuvası olduğu için*” ve “*Eğitim kalesi olduğu için*” gerekçeleriyle, öğrenciler ise “*Bilgi verildiği ve eğitim için her türlü faaliyet yapıldığı için*”, “*Her anlamda eğitildiğimiz için*”, “*Bilgi verilen yer olduğu için*”, “*Öğretim yapılan yer olduğu için*”, “*Eğitim-öğretim için her şey olduğu için*” ve “*Bilgi verilen yer olduğu için*” gerekçeleriyle açıklamışlardır. *Ağaç* metaforunu öğrenciler “*Ağaç gibi meyve verdiği için*” ve “*Daima bilgi verdiği için*” gerekçeleriyle, *ayrı bir şehir* metaforunu “*Sınıflar eğitim için çok donanımlı olduğu için*” gerekçesiyle ve *kuş* metaforunu da “*Cahilliği yok edip bilgi verdiği için*” gerekçeleriyle açıklamışlardır.

### Kirli ve Bakımsız Bir Yer Olarak Okul Binası

DDMÖSİÖ’de bu tema altında sekiz öğretmen ile 15 öğrenci *harabe*, bir öğretmen ile 10 öğrenci *çöplük*, iki öğretmen ile dört öğrenci *müze* ve iki öğretmen ve yedi öğrenci de *bakımsız site* metaforunu üretmişlerdir. Öğretmenler *harabe* metaforunu “*Duvarlar sökükle, kapılar kırık her yer bozuk olduğu için*”, öğrenciler ise “*Sınıflar, her yer kötü durumda olduğu için*”, “*Isıtma ve soğutma olanağı olmadığı için. Ve üstelik bir de kapılar kırık olduğundan*”,

“Duvarlar karalı, her yer dağınık olduğundan”, “Her şey düzensiz, kırık, dökük olduğundan”, ve “Hiçbir yeri düzeltmek için para harcamadıkları için.” gerekçeleriyle açıklamışlardır. Çöplük metaforunu öğretmenler “Her yer berbat olduğu için” gerekçesiyle, öğrenciler ise “Her taraf çöp, pislik, ayran kutusu, tükürük olduğu için”, “Adeta çöp atma yarışı yapıldığı için” ve “Her yere yazı yazılmış olduğu için” gerekçeleriyle açıklamışlardır. Müze metaforunu öğretmenler “Her şey eski ve yıpranmış olduğu için”, öğrenciler ise “Her şey eski ve yıpranmış olduğundan”, “Her şey panolar, sıralar eski olduğu için” ve “Bakımsız olduğu için” gerekçeleriyle açıklamışlardır. Bakımsız site metaforunun gerekçelerini ise öğretmenler “Kalabalık, düzensizlik ve kirlilik hâkim olduğu için” ve “Yıkık, dökük olduğu için” ifadeleriyle, öğrenciler ise “Çok kalabalık ve kötü durumda olduğu için”, “Her yer pis olduğu için”, “Hiçbir yeri düzeltmek için para harcamadıkları için” ve “Bakımsız olduğu için” ifadeleriyle açıklamışlardır. ODMÖSİÖ’de yedi öğrenci *harabe* metaforunu, dört öğrenci *çöplük* metaforunu kullanmışlardır. Öğrenciler *harabe* metaforunu “Boyalar eski, binalar eski, her yer yıpranmış olduğu için”, “Sıralar eski, sınıflar kirli olduğundan” ve “Sivasız, boyasız olduğu için” gerekçeleriyle öğretmenler ise “Boyasız ve bakımsız görüldüğü için” gerekçeleriyle açıklamışlardır. Öğrenciler ise *çöplük* metaforunu “Her yer kirli, kutu, pislik olduğu için” ve “Her taraf kirli, yazılı olduğundan” gerekçeleriyle açıklamışlardır. YDMÖSİÖ’de ise, bu tema altında birer öğrenci *harabe* ve *çöplük* metaforlarını kullanmışlardır. Öğrenciler *harabe* metaforunun gerekçesini “Çok karanlık, kırık, dökük, pis kokan bir yer olduğu için” ifadesiyle, *çöplük* metaforunu da “Her yer pislik, toz içinde olduğu için” gerekçesiyle açıklamışlardır.

#### **Can Sıkıcı Bir Yer Olarak Okul Binası**

Bu tema altında DDMÖSİÖ’de 12 öğretmen ve 23 öğrenci *hapishane* metaforunu, birer öğretmen ile birer öğrenci *mücadele merkezi* ve *arı kovanı* metaforlarını, bir öğretmen de *labirent* metaforunu üretmiştir. *Hapishane* metaforunu öğretmenler “Her taraf yüksek duvarlarla çevrili olduğu için”, “Doluşmuşluk hissi uyandırdığından” ve “Soğuk, karanlık ve havasız olduğu için” gerekçeleriyle, öğrenciler ise “Her taraf kapalı ve boğucu olduğundan” gerekçeleriyle açıklamışlardır. *Mücadele merkezi* metaforunu öğretmenler ve öğrenciler “Sürekli kavga edildiği için.” gerekçesiyle açıklamışlardır. *Arı kovanı* metaforunu öğretmenler “Alan dar, öğrenci fazla olduğu için” gerekçesiyle, öğrenciler ise “Gürültü, patırtı olduğundan” gerekçesiyle açıklamışlardır. *Labirent* metaforunun gerekçesini ise öğretmenler “Kaybedilmişlik duygusu uyandırdığı için” gerekçesiyle açıklamışlardır. ODMÖSİÖ’de “Can sıkıcı bir yer olarak okul binası” teması altında yedi öğrenci *hapishane* ve üç öğrenci de *karpuz* metaforunu üretmişlerdir. *Hapishane* metaforunun gerekçesini öğrenciler “Her taraf karanlık kapalı sıcak olduğu için”, “Çatlak duvarlar insanın içini kararttığı için” ve “İçine atılmış gibi sıkıcı olduğu için” gerekçeleriyle açıklamışlardır. *Karpuz* metaforunu ise öğrenciler “Dışı, güzel içi can sıkıtığı için” gerekçesiyle açıklamışlardır. YDMÖSİÖ’de ise iki öğretmen ile 13 öğrenci *hapishane*, bir öğretmen ile üç öğrenci *düzensiz trafik* ve iki öğretmen de *mahalle* metaforunu üretmişlerdir. *Hapishane* metaforunu öğretmenler “Dar ve boğucu olduğu için” gerekçesiyle, öğrenciler ise “Çok sıkıcı bir görüntüsü olduğundan”, “Karanlık, boğuk ve kasvetli bir yer olduğu için” ve “Pis, boğucu bir yer olduğundan” gerekçeleriyle açıklamışlardır. *Düzensiz trafik* metaforunu öğretmenler “Kuralsız ve sıkıcı olduğu için”, öğrenciler ise “Keyifsiz ve insanı iten bir yer olduğu için” ve “Can sıkıcı olduğu için” gerekçeleriyle açıklamışlardır. *Mahalle* metaforunu ise öğretmenler “Dar ve sıkıcı olduğu için” gerekçesiyle açıklamışlardır.

### **Mimari Açından Kötü Bir Yer Olarak Okul Binası**

Bu tema altında DDMÖSİÖ’de dört öğretmen ile bir öğrenci *lego oyuncak*, bir öğretmen de *işyeri* metaforunu üretmiştir. *Lego oyuncak* metaforunu öğretmenler “*Anlamsız geldiği için*”, “*Modern olmadığı için*”, “*Yeterince motive edici özelliği olmadığı için*” ve “*Koşuş gibi itici sınıfları olduğu için*” gerekçeleriyle, öğrenciler ise “*Yan yana sıralanmış, içleri dar ve yetersiz olduğu için*” gerekçesiyle açıklamışlardır. *İşyeri* metaforunu ise öğretmenler “*Bir okula benzemeyecek kadar kötü yapıldığı için*” gerekçesiyle açıklamıştır. ODMÖSİÖ’de “Mimari açıdan kötü bir yer olarak okul binası” teması altında beş öğretmen ile bir öğrenci *buzdolabı* ve bir öğretmen de *işyeri* metaforlarını üretmişlerdir. *Buzdolabı* metaforunu öğretmenler “*Mimari açıdan yetersiz olduğu için*”, “*Sevecen görünmediği için*”, “*Dış görünüşü itici olduğu için*” ve “*Soğuk görünümlü olduğu için*” gerekçeleriyle açıklarken, öğrenciler ise “*Hiç güzel olmadığından ve dışarıdan berbat görüldüğü için*” gerekçesiyle açıklamışlardır. *İşyeri* metaforunu ise öğretmenler “Mimari açıdan yetersiz olduğu için” gerekçesiyle açıklamışlardır. YDMÖSİÖ’de ise bu tema altında öğrenciler herhangi bir metafor üretmezken, bir öğretmen *buzdolabı* metaforunu kullanmış ve bunun gerekçesini de “*Ergonomi olmadığı için, boğucu atmosferi olduğu için*” gerekçesiyle açıklamıştır.

### **Öğretmen ve Öğrencilerin Okul Binası Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Görüşmelerle Ulaşılan Bulgular**

Anketler uygulandıktan sonra okul binası ile ilgili farklı mimari özelliklere sahip ilköğretim okullarından beşer öğretmen ve onar öğrenciye okul binasının genel durumu, mimarisi, sınıfların donatımı, tuvaletleri, koridor ve panoları merdivenleri, rengi, öğretmenler odası ve kütüphanesi ile ilgili sorular sorulmuş ve bu sorulara verilen cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgular aşağıda sunulmuştur.

### **Öğretmen ve Öğrencilerin Okullarının Binasının Genel Durumuyla İlgili Genel Görüşleri**

Görüşmeler sırasında yöneltilen “okul binası hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna DDMÖSİ okulundaki beş öğretmenin hepsi olumsuz yönde düşündüklerini belirtmişlerken, ODMÖSİÖ’deki beş öğretmenin ikisi olumsuz düşündüklerini, biri olumlu düşündüğünü, ikisi de bazı açılardan olumlu bazı açılardan olumsuz düşüncelere sahip olduklarını belirtmişlerdir. YDMÖSİÖ’de ise öğretmenlerin hepsi genel olarak olumlu düşünceler belirtirken, iki öğretmen buna rağmen bazı açılardan okullarının binası hakkında olumsuz düşüncelere sahip olduklarını da eklemişlerdir. Okulun binası hakkındaki öğrenci görüşleri analiz edildiğinde, DDMÖSİÖ’deki on öğrencinin olumsuz yönde görüş belirttikleri, ancak bu öğrencilerden birinin “aslında fena değil ama yine de yeterli değil” diyerek kısmen de olsa olumlu yönde görüş belirttiği görülmüştür. ODMÖSİÖ’de görüşülen on öğrencinin beşi olumsuz, ikisi olumlu, üçü de kısmen olumlu, kısmen olumsuz yönde görüş belirtmiştir. YDMÖSİÖ’de ise öğrencilerin hiçbirisi okul binası için olumsuz görüş belirtmemiştir.

### **Öğretmen ve Öğrencilerin Okullarının Mimarisi ile İlgili Görüşleri**

Görüşmeler sırasında yöneltilen “okul mimarisi hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna DDMÖSİÖ’deki öğretmenlerin hepsi olumsuz yönde düşündüklerini belirtmişlerdir. ODMÖSİÖ’deki dört öğretmen olumsuz düşündüklerini, bir öğretmen ise olumlu düşündüğünü belirtirken, YDMÖSİÖ’deki öğretmenlerin hepsi olumlu düşündüklerini belirtmişlerdir. Okulun mimarisi hakkındaki öğrenci görüşleri analiz edildiğinde DDMÖSİÖ’deki on öğrencinin olumsuz yönde görüş belirttikleri görülmüştür. ODMÖSİÖ’deki altı öğrenci olumlu düşündüklerini belirtirken, iki öğrenci olumsuz düşündüklerini; iki öğrencide bazı açılardan

olumlu bazı açılardan ise olumsuz düşündüklerini belirtmişlerdir. YDMÖSİÖ’de ise, dokuz öğrenci olumlu düşündüğünü bir öğrenci ise bazı açılardan olumlu bazı açılardan olumsuz düşündüğünü belirtmiştir.

### **Öğretmen ve Öğrencilerin Sınıfların Donatımına İlişkin Görüşleri**

Görüşme bulgularına göre, DDMÖSİÖ’deki beş öğretmenin hepsi sınıfların donatımı hakkında olumsuz yönde düşündüklerini belirtmişlerken, ODMÖSİÖ ve YDMÖSİÖ’deki beşer öğretmen olumlu düşündüklerini belirtmişlerdir. Sınıfların donatımı hakkındaki öğrenci görüşleri analiz edildiğinde ise DDMÖSİÖ’deki öğrencilerin hepsinin olumsuz düşündükleri; ODMÖSİÖ’deki dört öğrencinin olumlu, altı öğrencinin kısmen olumlu kısmen de olumsuz düşündükleri görülmüştür. YDMÖSİÖ’de ise öğrencilerin hepsi sınıfların donatımı hakkında olumlu yönde görüş belirtmişlerdir.

### **Öğretmen ve Öğrencilerin Okullarının Tuvaletleriyle İlgili Görüşleri**

Görüşmelerle toplanan verilerin analizi sonucunda, okulun tuvaletleriyle ilgili olarak DDMÖSİÖ’deki öğretmenlerin hepsinin olumsuz; ODMÖSİÖ’deki öğretmenlerin üçünün olumsuz, ikisinin kısmen olumlu-kısmen olumsuz; YDMÖSİÖ’deki öğretmenlerin ise dördünün olumlu, birinin ise kısmen olumlu, kısmen olumsuz görüşlere sahip olduğu belirlenmiştir. Öğrenci görüşleri analiz edildiğinde, DDMÖSİÖ ve ODMÖSİÖ’deki öğrencilerin hepsinin olumsuz; YDMÖSİÖ’de ise öğrencilerin ikisinin olumlu, sekizinin de kısmen olumlu-kısmen olumsuz yönde düşünceler belirttikleri görülmüştür.

### **Öğretmen ve Öğrencilerin Okullarının Koridor ve Merdivenleriyle İlgili Görüşleri**

Görüşmeler sırasında yöneltilen “ okulunuzun koridorları ve koridorlardaki panolar hakkında neler düşünüyorsunuz?” sorusuna DDMÖSİÖ’deki tüm öğretmenler olumsuz düşündüklerini; ODMÖSİÖ ve YDMÖSİÖ’deki öğretmenlerin hepsi ise kısmen olumlu-kısmen olumsuz düşündüklerini ifade ederek yanıt vermişlerdir. Okulun koridorları ve koridorlardaki panolarla ilgili öğrenci görüşleri analiz edildiğinde ise, DDMÖSİÖ’deki öğrencilerin tamamının olumsuz; ODMÖSİÖ’deki öğrencilerin altısının olumsuz, dördünün kısmen olumlu; YDMÖSİÖ’de ise öğrencilerin dördünün olumlu, altısının kısmen olumlu düşündükleri belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, okullarının merdiveniyle ilgili olarak DDMÖSİÖ’deki öğretmenlerin hepsi olumsuz; ODMÖSİÖ’deki öğretmenlerin ikisi olumsuz, üçü kısmen olumlu; YDMÖSİÖ’deki öğretmenlerin ise üçü olumsuz, biri olumlu ve biri de kısmen olumlu düşündüğünü belirtmiştir. Okuldaki merdivenlerle ilgili öğrenci görüşleri incelendiğinde ise, DDMÖSİÖ ve ODMÖSİÖ’deki öğrencilerin hepsinin olumsuz; YDMÖSİÖ’deki öğrencilerin ise ikisinin olumlu, ikisinin olumsuz ve altısının da kısmen olumlu yönde görüş belirttikleri ortaya çıkmıştır.

### **Öğretmen ve Öğrencilerin Okul Binalarının Rengiyle İlgili Görüşleri ne İlişkin Bulgular**

Okul binasının rengiyle ilgili olarak görüşmeler sırasında DDMÖSİÖ’deki öğretmenlerin hepsi olumsuz görüş bildirmişlerdir. Öte yandan, ODMÖSİÖ’de dört öğretmen olumsuz düşünürken bir öğretmen ise olumlu düşündüğünü belirtmiş; YDMÖSİÖ’de ise öğretmenlerin üçü olumsuz ikisi olumlu düşündüğünü ifade etmişlerdir. Okulun binasının rengi konusunda öğrenci görüşleri analiz edildiğinde ise, DDMÖSİÖ’de hiçbir öğrencinin olumlu görüş belirtmediği; ODMÖSİÖ’de öğrencilerinin sekizinin olumsuz, ikisinin olumlu; YDMÖSİÖ’de ise öğrencilerin ikisinin olumsuz, altısının olumlu ve ikisinin de bazı açılarda olumlu bazı açılardan olumsuz düşündükleri görülmüştür.

## Okul Binasının Öğretmen ve Öğrencilerde Yarattığı Duygular

Görüşmeler sırasında yöneltilen “bu haliyle okul binası size neler hissettiriyor?” sorusuna DDMÖSİÖ’deki beş öğretmenin hepsi olumsuz duygular taşıdıklarını belirterek yanıt verirken, ODMÖSİÖ’deki beş öğretmenden üçü olumsuz, biri olumlu, biri de bazı açılardan olumlu bazı açılardan olumsuz duygular taşıdığını; YDMÖSİÖ’de ise dört öğretmen olumlu, bir öğretmen ise olumsuz duygular taşıdığını belirterek soruyu yanıtlamışlardır. Okul binasının hissettirdiği duygularla ilgili öğrenci görüşleri incelendiğinde, DDMÖSİÖ’de öğrencilerin hepsinin olumsuz yönde görüş belirttikleri görülmüştür. ODMÖSİÖ’de görüşülen on öğrenciden altısı olumsuz görüş belirtirken, iki öğrenci olumsuz, iki öğrencide kısmen olumlu kısmen olumsuz görüş belirtmişlerdir. YDMÖSİ okulunda ise, öğrencilerin hepsi olumlu yönde görüş bildirmişlerdir.

## Öğretmen ve Öğrenciler Nasıl Bir Okul Binası İstiyorlar?

Görüşmelerde katılımcılara yöneltilen son soru, nasıl bir okul binası istedikleriyle ilgilidir. Öğretmen ve öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlarla ilgili bulgular aşağıda açıklanmıştır.

*DDMÖSİ* okulundaki öğretmenler, “nasıl bir okul istiyorsunuz?” sorusuna; temiz ve geniş olmalı (f:30), en çok iki katlı olmalı (f:24), sınıflar eğitim teknolojisi araçları ile donatılmalı (f:22), geniş bir öğretmenler odası olmalı (f:21), güzel bir kantin olmalı (f:20), spor salonu olmalı (f:19), geniş bir kütüphanesi olmalı (f:18), tiyatro salonu olmalı (f:18), güzel renklere boyanmalı (f:18), klimaları sağlam olmalı (f:14), uygulama yerleri olmalı (f:12), akıllı sınıflar olmalı (f:12), insana çalışma zevki vermeli (f:7) şeklinde cevap verirlerken, aynı okuldaki öğrenciler ise; temiz ve geniş olmalı (f:123), güzel renklere boyanmalı (f:112), spor salonu olmalı (f:100), güzel bir kantin olmalı (f:90), insana öğrenme zevki vermeli (f:77), uygulama yerleri olmalı (f:62), akıllı sınıflar olmalı (f:62), klimaları sağlam olmalı (f:44), merdivenleri ve koridorları geniş olmalı (f:30), koridorlarda çiçekler olmalı (f:23) ve her tarafta çiçekler olmalı (f:10) şeklinde cevap vermişlerdir.

*ODMÖSİ* Okulundaki öğretmenler, “nasıl bir okul istiyorsunuz?” sorusuna; temiz ve geniş olmalı (10), en çok iki katlı olmalı (f:9), geniş bir öğretmenler odası olmalı (f:8), spor salonu olmalı (f:6), güzel renklere boyanmalı (f:4) şeklinde cevap verirlerken; aynı okuldaki öğrenciler ise; temiz ve geniş olmalı (f:110), güzel renklere boyanmalı (f:102), spor salonu olmalı (f:90), güzel bir kantin olmalı (f:80), insana öğrenme zevki vermeli (f:67), koridorlarda çiçekler olmalı (f:43), her taraf çiçek kokmalı (f:30), tuvaletleri geniş ve aynaları olmalı (f:27) ve akıllı sınıfları çok olmalı (f:10) şeklinde cevap vermişlerdir.

*YDMÖSİ* Okulundaki öğretmenler, “nasıl bir okul istiyorsunuz?” sorusuna; temiz ve geniş olmalı (f:20), en çok iki katlı olmalı (f:19), spor salonu olmalı (f:17), güzel renklere boyanmalı (f:12), uygulama yerleri olmalı (f:8), akıllı sınıflar olmalı (f:8), geniş bir kütüphanesi olmalı (f:5), tiyatro salonu olmalı (f:5) şeklinde cevap verirlerken; aynı okuldaki öğrenciler ise; temiz ve geniş olmalı (f:10), güzel renklere boyanmalı (f:92), spor salonu olmalı (f:90), güzel bir kantin olmalı (f:70), insana öğrenme zevki vermeli (f:57), koridorlarda çiçekler olmalı (f:55), her tarafta çiçekler olmalı (f:50), tuvaletleri geniş ve aynaları olmalı (f:47) ve akıllı sınıfları çok olmalı (f:30) şeklinde cevap vermişlerdir.

## TARTIŞMA

Araştırma bulgularına göre, okulun binasına yönelik olumsuz metafor üretme oranı DDMÖSİÖ’deki öğrenciler arasında yaklaşık %65, öğretmenler arasında ise %97 iken, bu oranlar ODMÖSİÖ’de öğrenciler arasında %28’e, öğretmenler arasında ise %54’e;



YDMÖSİÖ’de ise öğrenciler arasında %17’ye, öğretmenler arasında da %30’a düşmektedir. Görüşmelerle elde edilen bulgulara göre de DDMÖSİÖ’deki öğretmenlerin tamamı (%100), öğrencilerin de %90’ı okul binası hakkında olumsuz görüşlere sahiplerken, ODMÖSİÖ’deki öğretmenlerin %40’ı, öğrencilerin ise %50’si olumsuz görüşlere sahiptir. YDMÖSİÖ’de görüşülen tüm bireyler ise okullarını binası hakkında olumlu görüşlere sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgular, mimari özelliklerin yeterlilik ve kalitesi yükseldikçe öğretmen ve öğrencilerin okula yönelik olumlu düşünme düzeylerinin de yükseldiği şeklinde yorumlanabilir.

Başaran (1982, 150) en uygun ilköğretim okulunun büyüklüğünün en az 900, en fazla 1200 öğrenciden oluşması gerektiğini belirtmiştir. Bu sayıların zorunlu durumlarda kırsal kesim için en az 300, büyüklüğün ise en fazla 1500 öğrenciye kadar çıkmasının mümkün olduğunu vurgulamıştır. Bunun aksine DDMÖSİÖ’de öğrenci sayısı 4300 ve ODMÖSİÖ’de 2100 civarında iken, YDMÖSİÖ’de 1100 civarındadır. DDMÖSİÖ’de öğrenci sayısı ideal olarak belirlenen öğrenci sayısına göre yaklaşık dört kat fazladır. Öğrenci sayısının bu okulda aşırı kalabalık olması her türlü sorunu (temizlik, sınıflara düşen ortalama öğrenci sayısı fazlalığı vb.) beraberinde getirmektedir. ODMÖSİÖ’de öğrenci sayısı fazla olmasına rağmen derslik sayısının fazla olması ve her sınıfa ortalama 30 öğrenci düşmesi bu okulda öğrenci sayısının fazla olmasının bir sorun teşkil etmeyeceğini düşündürmektedir. YDMÖSİÖ’de ise öğrenci sayısı ideal düzeye yakındır. Bu durum, öğretmen ve öğrenci düşüncelerine olumlu yönde yansımış olabilir. MEB (1997) İlköğretim Yapıları El Kitabına göre de etkili ve verimli bir eğitim-öğretim için öğrenci sayısı 30’u aşmamalıdır. Oysa DDMÖSİÖ’de sınıflara düşen ortalama öğrenci sayısı 65 civarındadır. Bu durumun öğrenci ve öğretmenlerin okul binası ile ilgili düşüncelerini olumsuz yönde etkilemiş olabilir. Öğretmenlerden biri görüşünü; “*Sınıfları mevcudu dersliklere ve sıralara göre fazla olduğundan, sağlıklı bir eğitim-öğretim için fazlasıyla mücadele etmeniz gerekli. Bina içinde nöbet tutmak demek tek kelimeyle facia*” (Öğrt.33) şeklinde ifade etmiştir. Okul binaları hakkında bu şekilde düşünen öğrenci ve öğretmenlerin okula karşı olumlu tutum geliştirmede zorlanacakları söylenebilir.

Dersliklerdeki öğrenci sayısı eğitimin niteliğini etkilemektedir. Demirkıran’a (1995, 414) göre sınıf hacmini büyütmeden öğrenci sayısını artırmak sosyal yoğunluğa neden olmaktadır. Öğrenci sayısı az olan sınıflardaki öğrenme düzeyinin, öğrenci sayısı çok olan sınıflara göre daha ilerde olduğu yapılan çeşitli araştırmalarla ortaya konulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre öğrenci sayısının 30’dan aşağı düşürülmesi durumunda öğrenci davranışlarında bir iyileşme ve başarı oranında yükselme görülmektedir (Demirkıran, 1995). Bu düşünceden hareketle YDMÖSİÖ ve ODMÖSİÖ’deki öğretmen ve öğrencilerin şanslı olduğu söylenebilir. Bu durum DDMÖSİÖ’de tam tersidir. Öğretmenlerden biri; “*Sınıfta boğulacak gibi oluyorum. Değil ders anlatmak nefes almak bile çok zor*” (Öğrt.56) şeklinde görüş bildirmiştir. Sınıfta değil ders anlatmak, nefes bile alamayan öğretmenlerle ve bu koşullarda dersi anlamaya çalışan öğrencilerle eğitim programın hedeflerine nasıl ulaşacağı oldukça düşündürücüdür.

Görüşmelerde öğretmen ve öğrencilerin binaya ilişkin genel görüşleri sorulduktan sonra ayrıca daha ayrıntılı bilgilere ulaşmak için okul binasının mimarisi, sınıfların donatımı, tuvaletleri, merdivenleri ve koridorlarıyla ilgili sorular yöneltilmiştir. Bu sorularla ulaşılan bulgular aşağıda tartışılmaya çalışılmıştır.

Öğretmen ve öğrencilerin okul binalarının mimarisi ile ilgili görüşleri değerlendirildiğinde; DDMÖSİÖ’deki öğrenci ve öğretmenlerin hepsi olumsuz düşündüklerini, ODMÖSİÖ’deki öğretmenlerin %80’i olumsuz, %20’si olumlu, öğrencilerin ise %60’ı olumsuz %40’ı olumlu düşündüklerini, YDMÖSİÖ’deki öğretmen ve öğrencilerin hepsi ise olumlu düşündüklerini belirtmişlerdir. Chan (1998), okul yapısının estetik durumunun öğrenci başarısında dolaylı

olarak etkili olduğunu ileri sürerek, yapılan araştırmaların, okul yapısının niteliğinin öğrenci başarısını artırıcı yönde etkisi olduğunu ortaya koyduğunu belirtmişlerdir. Yine Chan (1982) tarafından yapılan bir çalışmada, modern okul yapısında öğrenim gören öğrencilerin eski yapılarda öğrenim gören öğrencilere göre, okul yapılarına ilişkin daha olumlu tutuma sahip oldukları gözlenmiştir (Akt: Kömleksiz ve Temel, 1993). YDMÖSİÖ'deki öğretmen ve öğrencilerin okullarının mimari yapısı hakkında olumlu düşündükleri ifade edilmişti. Bu okuldaki bir öğrenci okul binasının mimarisi hakkındaki görüşünü; *“Okul kapısından girişteki birinci binanın duvarlarında sarmaşıklar çok güzel ve doğal duruyor. Ayrıca rengi ve biçimi ile tarihi bir yapı gibi duruyor. Kendimi çok rahat ve mutlu hissediyorum. Yani okul binamız tam benim istediğim gibi”* (Öğrn. 288) şeklinde açıklamıştır. Dolayısıyla bu okuldaki öğrenci ve öğretmenlerin okula karşı olumlu bir tutum içinde oldukları söylenebilir. Bu durum, okul yapısının estetik durumunun okul yapılarına ilişkin olumlu tutum geliştirmede önemli bir faktör olduğunu düşündürmektedir. Estetik yapının iyi olmadığı DDMÖSİÖ'deki öğretmenlerden biri, *“Okulu uzaktan görünce içim kararıyor. Bir okul ancak bu kadar estetik yoksunu olabilir”* (Öğrt.67) şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Okulu uzaktan görünce içi kararır bir öğretmenin okul karşı olumlu bir tutum geliştiremeyeceği söylenebilir. Bu durum da okul yapısının estetik durumunun kötü olmasının öğretmen ve öğrencileri olumsuz etkilediğini düşündürmektedir.

Öğretmen ve öğrencilerin sınıflarının donatımı ile ilgili görüşleri ele alındığında; DDMÖSİ okulundaki öğretmen ve öğrencilerin hepsi olumsuz, ODMÖSİÖ ve YDMÖSİÖ'deki öğrenci ve öğretmenlerinin hepsi olumlu düşündüklerini belirtmişlerdir. Şendur (1999) yaptığı çalışmada derslik düzeninin öğrenci başarısını olumlu yönde artıran bir unsur olduğuna dair bulgular elde etmiştir. DDMÖSİÖ'deki dersliklerde projeksiyon makinesi, televizyon, vcd, pano vb. araçların olmamasının öğrenci ve öğretmenlerin olumsuz düşünce ve metafor üretmelerine yol açtığı düşünülebilir. ODMÖSİÖ ve YDMÖSİÖ'de ise sınıfların donatımının öğretmen ve öğrenciler tarafından yeterli bulunmasının, olumlu düşünce ve metafor üretmede etkisi olduğu söylenebilir. Sınıf donatımının yeterli olmasının eğitim programın hedeflerini tam anlamıyla gerçekleştirmek bakımından önemi büyüktür. Ayrıca dersliklerin donanımının eksik ve yetersiz oluşu Yüksel'in de (2004) belirttiği gibi, öğrencilere eğitim-öğretim faaliyetlerine fazla önem verilmediğini düşündürtebilir. Örneğin DDMÖSİÖ'deki öğretmenlerden biri, *“dersleri gerçekten kavratmamız istense, sınıflarda araç-gerecimiz olurdu. Galiba bu öğrencileri altı saat oyalamamız isteniyor”* (Öğrt.34) şeklinde düşüncesini ifade etmiştir. Bu durum, okuldaki örtük programın da açık programı fiziksel koşullar açısından desteklemediğini düşündürmektedir.

Öğretmen ve öğrencilerin okullarının tuvaletleri ile ilgili görüşleri değerlendirildiğinde; DDMÖSİÖ'deki öğretmen ve öğrencilerin hepsi olumsuz, ODMÖSİÖ'deki öğrencilerin tamamı, öğretmenlerin ise %60'ı olumsuz düşündüklerini belirtmişlerdir. YDMÖSİÖ'de ise katılımcıların tamamı olumlu düşüncelere sahiptir. Uran'a (1971, Akt: Terzioğlu, 2005) göre bir ilköğretim okulunda her 25 öğrenci ve her sekiz öğretmene bir tuvalet, her 50 öğrenciye bir lavabo ve her 25 öğrenciye bir pisuar düşecek şekilde planlanma yapılmalıdır. İlköğretim birinci kademe öğrencileri için ayrıca okul dışında da kullanabilecekleri tuvaletler yapılmalıdır. DDMÖSİÖ'de her 600 öğrenciye bir pisuar ve her 700 öğrenciye bir lavabo düşmektedir. Bu ürkütücü bir rakamdır. Bir öğrenci görüşlerini, *“Tuvalet inanılmaz pis. Ölsem gitmem oraya. Zaten eve kadar sıkıyorum”* (Öğrn.77) şeklinde ifade etmiştir. Bu rakamlara göre tuvaletin temiz kalması ve kullanılabilir durumda olması imkânsızdır. Ayrıca temizlik, iki görevli tarafından günde ancak bir kez yapılmaktadır. Bir öğrenci tuvalete gitmemek için kendini sıkıttığını söylemiştir. Bu durumda okutulan derslerden verim alması beklenebilir mi? Okulun tuvaletlerine yönelik bu tür olumsuz görüşler, bu okuldaki olumsuz metafor ve görüşlerin çok yoğun olmasının nedenlerinden biri olarak düşünülebilir. Tuvalet ihtiyacı temel bir ihtiyaçtır ve

karşılanamaması eğitim-öğretimi de olumsuz etkileyecektir. Temel, Akın, Acar Vaizoğlu (2006) da yaptıkları bir araştırmada okul çevre sağlığı açısından bazı çevre sağlığı standartlarına uyulmadığını saptamış ve okuldaki bu eksikliklerin giderilmesi ve yeni yapılacak okullarda okul çevre sağlığı göz önünde bulundurularak uluslararası standartlara uyulması gerektiğini belirtmişlerdir. Tuvaletlerin bu durumu okul çevre sağlığı açısından uygun değildir ve sağlığı tehdit etmektedir. YDMÖSİÖ’de ise pisuar ve lavaboların öğrenciye oranı ideal düzeydedir. Temizlik şirket elemanları tarafından her teneffüs sonunda yapılmaktadır. Bu durumun öğrenci ve öğretmenlerin olumlu metafor ve düşünce dile getirmelerinde önemli bir gerekçe olduğu düşünülebilir.

Öğretmen ve öğrencilerin okullarının merdiven ve koridorları ile ilgili görüşleri de DDMÖSİÖ’de nispeten daha olumsuz yönde yoğunlaşmaktadır. Terzioğlu (2005) koridorların, okulun iç trafiğini düzenleyen, tüm birimler arasında gerekli bağlantıları sağlayan ve ders dışı saatlerde teneffüs hizmeti sunan çok amaçlı alanlar olduğu ve uygun boyutlarda, aydınlık, sessiz, kullanışlı, keyifli ve sosyalleşmeye yardımcı olan alanlar olması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca zengin bir iç mekan ve saydamlığın sağlanması için iç boşluklar, tepe ışıkları, galeri ve köprüler, iç bahçe, sera gibi uygulamalardan yararlanmak gerektiğini vurgulamıştır. Bu durumda üç okulun da koridorlar açısından yetersiz olduğu söylenebilir. Öte yandan MEB (1997), binanın merdivenlerinin öğrencilerin bir arada rahatlıkla geçmelerine uygun olması gerektiğini belirtmektedir. Yükseklik ve genişlikleri öğrenci sayısı ve yaş gruplarına göre belirlenmeli, güvenlik açısından korkuluk ve tutamaklar, fiziksel engelliler için rampalar düşünülmelidir. Merdiven kollarının genişliği en az koridor genişliğine eşit olmalıdır. Özellikle teneffüs ve giriş-çıkış saatlerinde oluşan büyük yoğunlaşmayı dengede tutabilmelidir. Merdivenler kolay algılanabilir bir noktada ve aydınlık olmalıdır. DDMÖSİÖ’de merdivenlerin çok dar olduğu ve korkuluk ve tutamakların bulunmadığı, ODMÖSİÖ ve YDMÖSİÖ’de ise tutamaklar bulunduğu ancak genişliğinin ideal ölçülerde olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum öğrenci sağlığı açısından olumsuz bir durum oluşturmaktadır. Görüşme yapılan öğrenci ve öğretmenler de bu doğrultuda görüş bildirmişlerdir.

Öğretmen ve öğrencilerin okul binalarının renkleri ile ilgili düşünceleri ele alındığında; DDMÖSİÖ’deki öğretmen ve öğrencilerin hepsinin olumsuz, ODMÖSİÖ’deki öğretmen ve öğrencilerin %80’inin olumsuz ve %20’sinin olumlu, YDMÖSİÖ’deki öğretmenlerin %60’ının olumsuz ve %40’ının olumlu, öğrencilerin ise %20’sinin olumsuz ve %80’inin olumlu düşündüklerini belirttikleri ortaya çıkmıştır. Kıran (1993) eğitim yapılarının tasarımında, mekanların yaratılmasında ve onları meydana getiren öğelerde kullanılan renklerin, çocukların ruhsal ve tensel açıdan sağlıklı eğitilmesi için önemli bir öğe olduğunu belirtmektedir. Demircioğlu (1997) eğitim yapılarında yeşil ve mavi renkler ağırlıklı olmak üzere yer yer sıcak, canlı ve ilgi çekici renklerden yararlanmak gerektiğini, dersliklerde yeşil, mavi, gri, turkuaz gibi açık ve ışık yansıtıcı renklerin kullanılması ve dikkat dağıtıcı renklerden kaçınılması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca dinlenme yerleri ve kantinlerde yeşil, turuncu ve kahverenginin tonlarının yanı sıra vurgulayıcı renk olarak açık mavi renk tercih edilmesine işaret etmiştir. DDMÖSİÖ’de daha çok koyu kahverengi ve pembe renkler hakimdir. Koyu pembe rengin geniş alanlarda rahatsız edici bir etkisi olduğu Kıran (1993) tarafından vurgulanmıştır. Koyu kahverengi renk ise öğrenci ve öğretmenlerin tercih ettikleri bir renk değildir. Öğretmenlerden biri; *“Sanki özellikle sinirimizi bozmak için bu renklere boyuyorlar”* (Öğrt.23) şeklinde görüşünü dile getirirken, bir öğrenci de *“Renkler hiç çekici değil. Çekici olmadığı gibi itici de”* (Öğrn.76) şeklinde görüşünü ifade etmiştir. ODMÖSİÖ’de ise açık sarı ve pastel yeşili renkler hakimdir. Kıran (1993), yeşil rengin sakin, hassas yumuşak ve neşelendiren bir etki bıraktığını vurgulamıştır. Yeşil renklerin kullanılması öğrenci ve öğretmenler tarafından olumlu yorumlanırken, bu durum sarı renk için geçerli değildir. YDMÖSİÖ’de ise yeşil, beyaz ve gri renklerin hakim olduğu belirlenmiştir. Yeşil, beyaz ve gri

okul binası için tavsiye edilen renklere dir. Bu renklerin yerindeligi öğretmen ve öğrenci görüşlerine de yansımıştır. Örneğin, öğrencilerden biri “Okulumun renkleri harika. Adeta içimi açıyor” (Öğrn.390) derken, bir öğretmen de “Renkler bana huzur veriyor ve rahatlatıyor (Öğrt.79) şeklinde görüşünü belirtmiştir. Bu durumda, DDMÖSİO ve ODMÖSİÖ’de kullanılan renklerin öğretmen ve öğrenciler üzerinde olumsuz duygu ve düşünceler yarattığı; YDMÖSİÖ’de ise bu durumun tam tersine olduğu yargısına ulaşılabilir.

Öğretmen ve öğrencilerin nasıl bir okul binası istediklerine ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde öne çıkan özellikleri; Temiz ve geniş, en çok iki katlı, güzel, çekici renklere boyanmış, sınıfların donatımı yeterli, geniş bir kantini olan, spor salonu bulunan, geniş bir kütüphanesi ve tiyatro salonu olan, uygulama yerleri ve akıllı sınıfları olan, insana öğrenme ve öğretme zevki veren, koridorlarda çiçekleri olan, geniş bir öğretmenler odası olan bir yer şeklinde ifade etmişlerdir. Öğrenciler ve öğretmenler tarafından istenen bu özelliklere sahip bir ilköğretim binasının hem açık programın uygulanmasına elverişli bir yer olacağı hem de böyle bir okuldaki fiziksel özellikler açısından örtük programın açık programı destekleyeceği söylenebilir.

Bu bulgular bütün olarak değerlendirildiğinde; mimari özellikleri iyi olan okullardaki öğrenci ve öğretmenlerin binalar hakkındaki görüşlerinin ve ürettikleri metaforların daha çok olumlu yönde olduğu söylenebilir. Mimari özellikleri yetersiz olan okullarda bunun tam tersi bir sonuç ortaya çıkmıştır. Eğitim programları ne kadar geliştirilirse geliştirilsin programın uygulanacağı yerler okul binalardır. Okulu görünce içine karamsarlık çöken, sınıflarda boğulduğunu söyleyen, pislikten, ayağına bir ayran veya şalgam kutusu değmeden yürüyemeyen, dinlenebileceği öğretmenler odası olmayan, sınıfta hiçbir materyali olmayan öğretmenlerin okula karşı olumlu tutum geliştirmelerini, öğrencileri eğitimin hedeflerine ulaştırmalarını beklemek oldukça zor olacaktır. Burden’in (1995, Akt:Akar ve Sadık, 2003) belirttiği gibi, temiz, bakımlı, iyi donanımlı okulların yalnız morali değil başarıyı da olumlu yönde etkileyeceği ve bu okuldaki öğretmen ve öğrencilerin de bu durumdan olumlu etkileneceği söylenebilir. Okulu görünce kendini iyi hisseden, sınıflarının donatımı yeterli olan, kendini önemli hisseden, temizliği yeterli bulan ve dinlenebilecek bir öğretmenler odası olduğunu söyleyen öğretmenlerin okula karşı olumlu tutum geliştirmelerinin daha kolay olacağı düşünülebilir.

Bütün bu sonuçlar doğrultusunda geliştirilen şu önerilerin uygulamaya konulması sorunun çözümünde önemli olabilir:

- Araştırma kapsamındaki okullarda gerekli olmasına rağmen olmayan bölümler bulunmaktadır. Bu bölümler il milli eğitim müdürlüğünce oluşturulacak bir komisyon tarafından tespit edilmeli ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın bundan sonraki yapacağı projelerde eksik olan bu bölümlere yer verilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca okul yapısının en doğru şekilde kullanımını sağlamak amacıyla okul yönetici ve öğretmenlerine bina (tesis) yönetimi konusunda eğitim desteği sağlanabilir.
- Okul mimarisinin estetik durumunun öğretmen ve öğrenci görüşlerini etkilediği düşüncesinden hareketle, binaların yapı aşamasında ve bahçe düzenlemesi sürecine mimarlar, mühendisler, eğitimciler ve çocuk gelişimcileri de katılmalıdır. Ayrıca kullanılan ve yapılacak olan okullarda renk seçimi öğretmenler, öğrenciler ve uzmanlar tarafından birlikte yapılmalı, sınıf ve çevre düzenlemelerinde öğretmen ve öğrencilerin fikirleri alınmalıdır.
- Eğitim ortamlarının temiz ve hijyenik olmasının öğrenci sağlığı açısından son derece önemli olduğu düşünülürse, temizlikle ilgili donatım ve temizlik amacıyla kullanılan malzemelerin

yeterli nitelik ve nicelikte olması sağlanmalıdır. Ayrıca okul görevlilerinin yetmediği durumlarda gereken önlemler alınarak, personel ve ödenek miktarı yeterli hale getirilmelidir.

- Sınıflardaki donatım için eksik olan araçlar tespit edilmeli ve teminine çalışılmalıdır. Ayrıca sınıfların donatımı ve yerleşimi ergonomik ilkelere göre düzenlenmelidir.
- Bu araştırmada farklı mimari özelliklere sahip ilköğretim okullarındaki öğretmen ve öğrencilerin okullarının binaları hakkındaki düşünceleri incelenmeye çalışılmıştır. Başka bir araştırmada okul yapıları konusunda mimarların, mühendislerin, çocuk gelişimcilerinin görüşleri alınarak “Nasıl bir okul binası?” sorusuna cevap aranabilir.
- Okul binasının fiziksel durumunun öğrenci başarısına etkisi, fiziksel olanakları iyi olan okullarla, fiziksel olanakları iyi olmayan okullardaki öğrencilerin başarıları karşılaştırılarak ortaya çıkarılmaya çalışılabilir.

### KAYNAKÇA

Akar, R. ve Sadık, F. (2003), İlköğretim okul binalarının fiziksel açıdan değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 28(130): 16-23.

Akgül, M. K. ve Yıldırım, F. (1995), Eğitim araçlarının kullanımında ergonomik ölçülerin önemi. *5. Ergonomi Kongresi*, İstanbul: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları Serisi, No: 372: 428-437

Alkan, C. (1994), *Eğitim ortamlarının düzenlenmesi*. Ankara Üniversitesi Basımevi

Arslan-Karaküçük, S. (2008), Okul öncesi eğitim kurumlarında fiziksel/mekansal koşulların incelenmesi: Sivas ili örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(2): 307-320.

Başar, H. (2001), *Sınıf yönetimi* (5.Baskı), Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Başaran, İ. E. (1982), *Temel eğitim ve yönetimi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara.

Cash, C. S. (1993), *Building condition and student achievement and behavior*. Unpublished doctoral dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University, Blacksburg, Virginia.

Chan, T. C. (1996), Environmental impact on student learning. *ERIC Document Reproduction Service*, No:ED406722

Çınar, O., Tekfur, E. ve Tekfur, M. (2006), İlköğretim okulu öğretmen ve yöneticilerinin yapılandırmacı eğitim yaklaşımı ve programı hakkındaki görüşleri. [http://209.85.129.132/custom?q=cache:81B\\_t56rfYJ:web.inonu.edu.tr/~efdergi/dergi/ocinar.pdf+altyap%C4%B1](http://209.85.129.132/custom?q=cache:81B_t56rfYJ:web.inonu.edu.tr/~efdergi/dergi/ocinar.pdf+altyap%C4%B1) adresinden 10.06.2009 tarihinde alınmıştır.

Demircioğlu, A. B. (1997), *İstanbul genelinde ortaöğretim yapılarının kullanıcı sorunları açısından incelenmesi*. Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Demirkıran, H. (1995), Eğitim kalitesine uygun öğrenme mekanlarının tasarımı. *5. Ergonomi Kongresi*, İstanbul: Milli Prodüktivite Yayınları, No: 570: 413-420.

Doğanay, A. ve Sarı, M. (2007), *İlköğretim okullarında oluşturma ne kadar oluşturuldu? Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji ve Matematik derslerinde karşılaştırılmalı bir inceleme*. 16.

Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri, 5-7 Eylül 2007, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Tokat.

Earthman, G. I. (2002), *School facility conditions and student academic achievement*. UCLA's Institute for Democracy, Education, & Access, Williams Watch Series: Investigating the Claims of Williams v. State of California. <http://repositories.cdlib.org/cgi/viewcontent> adresinden 19.09.2009 tarihinde alınmıştır

Earthman, G. I., Cash, C. S. ve Van Berkum, D. (1995), *A statewide study of student achievement and behavior and school building condition*. ERIC Document Reproduction Service No:ED387878

Kömleksiz, M. ve Temel, A. (1993), *Okul yapıları açısından özel ve devlet okullarının görünümü*. Eğitim Yapıları Sempozyumu'nda sunulan bildiri, 13-14 Mayıs 1993, Yıldız Üniversitesi, İstanbul.

Gülüm, V. (2008), *Beden eğitimi öğretmenlerinin ilköğretim okullarında uygulanmakta olan yeni beden eğitimi öğretim programına yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Gür. Ş. N. ve Zorlu T. (2006), *Çocuk mekanları*, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.

Hight, D. (1983), *The Influence of school building age upon teachers attitudes toward the school building in which they teach*, Unpublished doctoral dissertation, The Graduate Faculty of the University of Georgia, Athens, Georgia.

Kilpatrick. A. (2003), *Facility condition as an influence on school climate: A study of two separate secondary school settings*, Unpublished doctoral dissertation, The University of Alabama, Tuscaloosa, Alabama.

Kıran, A. (1993), *Eğitim yapılarında renk*, Eğitim Yapıları Sempozyumu'nda sunulan bildiri, 13-14 Mayıs 1993, Yıldız Üniversitesi, İstanbul.

Küçükahmet, L. (1986), Okul binalarının eğitsel kullanımı, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 113: 9-15.

MEB (1997), *İlköğretim yapıları el kitabı*, İlköğretim Genel Müdürlüğü, Ankara.

MEB (2001), *Temel eğitim programı*, Milli Eğitim, Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Ankara.

Özbulut, H. (1999), *1980 sonrası dönemde ortaöğretim (lise) tip binalarının Ankara'da uygulanmış üç örnek aracılığıyla değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Sabuncuoğlu, Z ve Tüz. M. (2001), *Örgütsel psikoloji* (3.Baskı), Ezgi Kitabevi, Bursa.

Şendur, P. (1999), *Sınıf atmosferi ve güdüsü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Sevimli, E. (1994), *Çağdaş orta öğretim sistemi, teknoloji ve ekipmanlarının orta öğretim binaları tasarımına etkilerinin analizi*, Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Şimşek, N. (1995), Eğitsel fizik mekan kullanımında verim ve etkililiğin sağlanması, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 28(2): 229-347.

Taner, C. K. (2000), The influence of school architecture on academic achievement, *Journal of Educational Administration*, 38(4): 309-330.

Tekbıyık, A. ve Akdeniz, R. A. (2008), İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programını Kabullemeye ve Uygulamaya Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)*, 2(2):23-37, <http://www.nef.balikesir.edu.tr> adresinden 15.05.2009 tarihinde alınmıştır.

Temel, F.; Akın, L.; Acar Vaizoğlu; Kara, Ö.; Kara, A.; Halas, A. M.; Gurunaidu ve Güler, Ç. (2006), Altındağ ilçesindeki bir ilköğretim okulunun çevre sağlığı yönünden değerlendirilmesi, *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 32 (1):1-8.

Terzioğlu, E. (2005), *İlköğretim okulu binalarının fiziksel özellikler bakımından değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Türkiye Sanayiciler ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), (1998), *Sekiz yıllık eğitime adım adım*, TÜSİAD Yayın Organı, No: 36.

Ünal, S., Öztürk, M., ve Gürdal, A. (1998), *İlköğretim okullarının bina standartlarına uygunluğu*, IV. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu'nda sunulan bildiri, 15 – 16 Ekim 1998, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli.

Ünlü, F. (1998), *İç mekan oluşum ve biçimlenişinde mekan-insan davranışı etkileşimine bir yaklaşım*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Üstündağ, N. (1999), *Akıllı binaların tesisi yönetimi ve iş kalitesi üzerindeki etkileri*, Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yarbrouh, K. A. (2001), The relationship of school design to academic achivement of elemantary school children, Unpublished doctoral dissertation, University of Georgia, Athens, Georgia

Yüksel, S. (2004), *Örtük program eğitimde saklı uygulamalar*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.